

Osnovna šola Vransko-Tabor

Vransko 23
3305 Vransko
Tel.: 03 703 23 70

PESNIŠKA SREDSTVA V MLADINSKIH ROMANIH IN KAKO JIH RAZUMEMO

Raziskovalna naloga

Področje: Književnost

Avtorica:
Ajda Bogataj, 9. a

Mentorica:
Polona Učakar, prof. slov., univ. dipl. bibl.

Mladi za Celje
Vransko, 2023

Osnovna šola Vransko-Tabor
Vransko 23
3305 Vransko

PESNIŠKA SREDSTVA V MLADINSKIH ROMANIH IN KAKO JIH RAZUMEMO

Področje: Književnost

Avtorica:
Ajda Bogataj, 9. a

Mentorica:
Polona Učakar, prof. slov., univ. dipl. bibl.

Mladi za Celje, 2023

KAZALO

POVZETEK.....	5
ZAHVALA.....	6
1 UVOD.....	7
1. 1 CILJI NALOGE.....	7
1. 2 HIPOTEZE.....	8
2 TEORETIČNI DEL NALOGE.....	9
2. 1 SLOVENSKE LITERARNE NAGRADE ZA MLADINSKO KNJIŽEVNOST.....	9
2. 2 O AVTORJIH.....	10
2. 2. 1 VINKO MÖDERNDORFER.....	10
2. 2. 2 JANJA VIDMAR.....	11
2. 3 OBRAVNAVANA PESNIŠKA SREDSTVA.....	12
2. 3. 1 PRIMERA ALI KOMPARACIJA.....	12
2. 3. 2 METAFORA ALI PRENOS.....	13
2. 3. 3 OKRASNI PRIDEVEK.....	14
2. 3. 4 POOSEBITEV ALI PERSONIFIKACIJA.....	15
3 KRITERIJI ZA IZBOR MLADINSKIH ROMANOV.....	15
4 ANALIZA PREDJEZIKOVNIH PRVIN.....	16
4. 1 ANALIZA PREDJEZIKOVNIH PRVIN V ROMANU KOT V FILMU.....	16
4. 2 ANALIZA PREDJEZIKOVNIH PRVIN V ROMANU PRINCESKA Z NAPAKO.....	18
5 ANALIZA IN INTERPRETACIJA PESNIŠKIH SREDSTEV.....	20
5. 1 Vinko Möderndorfer: KOT V FILMU.....	20
5. 1. 1 SLOG V ROMANU KOT V FILMU.....	24
5. 2 Janja Vidmar: PRINCESKA Z NAPAKO.....	24
5. 2. 1 SLOG V ROMANU PRINCESKA Z NAPAKO.....	28
6 RAZUMEVANJE PESNIŠKIH SREDSTEV - RAZISKAVA MED BRALCI.....	29
6. 1 NAMEN RAZISKAVE.....	29
6. 2 POTEK DELA.....	29
6. 3 PREDSTAVITEV REZULTATOV.....	31
6. 3. 1 RAZUMEVANJE PESNIŠKIH SREDSTEV V ROMANU KOT V FILMU.....	32
6. 3. 2 RAZUMEVANJE PESNIŠKIH SREDSTEV V ROMANU PRINCESKA Z NAPAKO.....	36
6. 3. 3 PRIMERJAVA UGOTOVITEV O RAZUMEVANJU PESNIŠKIH SREDSTEV V ROMANU KOT V FILMU IN V ROMANU PRINCESKA Z NAPAKO.....	42
7 OVREDNOTENJE HIPOTEZ.....	44
8 ZAKLJUČEK.....	45
9 VIRI IN LITERATURA.....	47

KAZALO SLIK

Slika 1: Vinko Möderndorfer	10
Slika 2: Janja Vidmar	11
Slika 3: Seznam najbolj branega gradiva, COBISS	16

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Anketiranci po spolu	29
Graf 2: Anketiranci glede na vrsto bralca.....	30
Graf 3: Ali bereš za bralno značko?.....	30
Graf 4: Kateri odlomek ti je bil bolj všeč?.....	43
Graf 5: Kateri odlomek ti je bolj razumljiv?.....	43

POVZETEK

Vinko Möderndorfer in Janja Vidmar sta večkrat nagrajena slovenska avtorja mladinskih romanov. Njuna dela so med najbolj izposojanimi in branimi. Predstavljene so slovenske literarne nagrade za mladinsko književnost (desetnica, večernica, modra ptica, zlata hruška) in prvine romanov *Kot v filmu* Vinka Möderndorferja in *Princeska z napako* Janje Vidmar. Opravljena je analiza, kako pogosto so v odlomkih uporabljeni okrasni pridevki, poosebitve, primere in metafore. Oba avtorja uporabljata pesniška sredstva. Najmanj je okrasnih pridevkov in poosebitev, primere in metafore so pogoste. Predstavljeno je, kako so testni bralci razumeli odlomka iz romanov. Lažje so razumeli odlomek iz romana *Kot v filmu*, saj Vinko Möderndorfer uporablja preprostejše besedišče, bližje današnjim najstnikom. To doseže s prvoosebim pripovedovalcem. V odlomku iz romana *Princeska z napako* so pogoste primere in metafore, ki so bile bralcem težje razumljive. Knjiga je izšla leta 2002, zato najstnikom njen jezik ni več tako blizu. Pripovedovalec je tretjeosebni, to je povezano s težje razumljivim besediščem. Raziskava je pokazala, da so pesniška sredstva slabše razumeli bralci, ki berejo samo najbolj obvezne knjige, to je več kot polovica anketirancev. Razumevanje pesniških sredstev je povezano z besednim zakladom bralca, z njegovim znanjem ter s splošno razgledanostjo.

Ključne besede: književnost, mladinski roman, Vinko Möderndorfer, Janja Vidmar, Kot v filmu, Princeska z napako, večernica, desetnica, modra ptica, zlata hruška, okrasni pridevek, poosebitev, primera, metafora, razumevanje pesniških sredstev

ABSTRACT

Vinko Möderndorfer and Janja Vidmar are awarded Slovenian authors of youth novels. Their works are often borrowed and read. Literary awards for youth literature are presented: desetnica, večernica, modra ptica, zlata hruška. Two award-winning youth novels are analyzed: Vinko Möderndorfer's *Kot v filmu* and *Princeska z napako* by Janja Vidmar. It is presented how often the poetic language is used in the novels. There were a few epithets and personifications in the analyzed passages, similes and metaphors were frequent. It is presented how the test readers understood the passages. It was easier for them to understand the passage from the novel *Kot v filmu*, because the author uses vocabulary closer to today's teenagers. It is accomplished with a first-person narrator. In the passage from the novel *Princeska z napako*, there are many similes and metaphors more difficult to understand. The book was published in 2002, so teenagers are no longer familiar with its language. The narrator is in the third person, this is connected with the more difficult vocabulary. The research showed that readers who read only the most obligatory books, didn't understand poetic language so well. They represent more than half of the respondents. Understanding poetic language is related to the reader's vocabulary, knowledge and general awareness.

Keywords: literature, youth novel, Vinko Möderndorfer, Janja Vidmar, Kot v filmu, Princeska z napako, večernica, desetnica, modra ptica, zlata hruška, epithet, personification, simile, metaphor, understanding of poetic language

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila celotnemu devetemu razredu Osnovne šole Vransko-Tabor in učiteljici slovenščine Maji Laznik za pomoč pri izpeljavi raziskave.

Hvala mentorici Poloni Učakar, ki me je povabila k sodelovanju, me ves čas podpirala, si vzela čas zame in preživela veliko svojega prostega časa z mano. Zahvaljujem se ji tudi za opravljeno lektorsko delo.

Zahvaljujem se svojim staršem za podporo in potrpežljivost.

1 UVOD

Najbrž je že vsak kdaj bral knjigo in ni razumel katere od besed ali besednih zvez, saj je bila zanj »težka« in nerazumljiva. Morda je bila beseda iz tujega jezika, strokovna beseda ali pa beseda v prenesenem pomenu. To se lahko zgodi tudi izkušenim in dobrim bralcem, med katere bi se uvrstila tudi sama.

Ideja za temo raziskovalne naloge je nastala, ko smo se pri pouku učili o pesniških sredstvih. Med sošolci sem opazila razlike v razumevanju metafor, saj so jih nekateri razumeli kar dobesedno. Od takrat naprej me je zanimalo, kako besedni zaklad vpliva na razumevanje prenesenih pomenov v besedilu. Mislila sem, da jih bo bolje razumel nekdo, ki več bere, tisti, ki se le redko sreča s knjižnimi viri, prozo, poezijo in dramatiko, pa bo lahko pesniško sredstvo razumel dobesedno in bo morda imel pri razumevanju celotnega besedila več težav. Zato sem se odločila, da bom to področje raziskala s pomočjo vprašalnika, ki so ga izpolnili moji sošolci in prijatelji, torej moji testni bralci.

V raziskovalni nalogi se bom ukvarjala s problemom, kako najstniki razumemo pesniška sredstva v najstniških romanih. Zanima me tudi, ali je razumevanje pesniških sredstev povezano s tem, koliko kdo bere.

Želela sem tudi izvedeti, kako pesniška sredstva v svojih romanih uporabljajo nagrajeni mladinski pisatelji. Za primerjavo sem zato izbrala dva mladinska romana, in sicer roman *Princeska z napako* avtorice Janje Vidmar ter roman *Kot v filmu* avtorja Vinka Möderndorferja. Izbrala sem si avtorja, ki ustvarja in prejema nagrade v zadnjih letih, ko sama obiskujem osnovno šolo, ter avtorico, ki je bila priljubljena že več let nazaj in so njene knjige še vedno med najbolj branimi.

1. 1 CILJI NALOGE

Cilj moje raziskovalne naloge so bili:

- raziskati življenje in delo obeh avtorjev ter slovenske literarne nagrade za mladinsko književnost,
- ugotoviti, katere nagrade sta obravnavana avtorja prejela za svoja dela za mladino,
- analizirati predjezikovne prvine v obravnavanih romanih (snov, motive, temo, zunanjo zgradbo, notranjo zgradbo: književni čas in prostor, književne osebe, pripovedovalca; sporočilo),
- na podlagi odlomkov razvrstiti obravnavana pesniška sredstva v posameznem romanu,
- razložiti uporabljena pesniška sredstva in svoje razumevanje primerjati z razumevanjem sošolcev (testnih bralcev),
- povezati pesniška sredstva z vsebino romanov in časom njunega izida,
- ugotoviti, ali je razumevanje obravnavanih pesniških sredstev povezano s tem, koliko kdo bere.

1. 2 HIPOTEZE

Pred raziskovanjem sem oblikovala naslednje hipoteze, ki jih bom poskusila potrditi ali ovreči:

Hipoteza 1: Nagrajeni avtorji mladinskih romanov uporabljajo veliko pesniških sredstev.

Hipoteza 2: Bralci lažje razumejo pesniška sredstva v romanu Vinka Möderdorferja.

Hipoteza 3: Bralcem bo bolj všeč roman Vinka Möderdorferja.

Hipoteza 4: Najstniki podobno razumemo pesniška sredstva v mladinskih romanih.

Hipoteza 5: Boljši bralci pesniška sredstva bolje razumejo.

1. 3 METODE DELA

Pri delu sem uporabljala naslednje metode:

- S pregledom podatkov o izposoji sem ugotavljala priljubljenost obeh avtorjev in izbrala romana.
- Po prvem branju romanov sem analizirala njune prvine.
- Z branjem strokovne literature sem se poglobila v definicije obravnavanih pesniških sredstev ter v raziskovanje življenja in dela avtorjev obeh romanov.
- Po poglobljenem branju romanov sem izbrala odlomka za natančnejšo analizo.
- Z analizo besedila sem opazovala, razvrščala in razlagala pesniška sredstva in skušala povzeti značilnosti sloga pisanja obeh avtorjev.
- V vsakem romanu sem izbrala odlomek, označila pesniška sredstva ter jih razvrstila.
- Oblikovala sem vprašalnik, v katerem so moji vrstniki razlagali, kako razumejo izpisana pesniška sredstva, pri tem so si lahko pomagali z branjem odlomkov.
- Izvedla sem anketo.
- Pomen vseh pesniških sredstev sem prevedela tudi sama, saj me je zanimalo, ali jih bodo moji sošolci razumeli enako, podobno ali drugače.
- Njihove odgovore sem zbrala in jih analizirala, tako da sem jih razvrščala po pomenskih sklopih.
- Statistične podatke o anketirancih sem obdelala v programu Excel in jih predstavila v obliki grafov in tabel.
- Ugotovitve sem tudi opisno predstavila, nato pa na podlagi njih izpeljala sklepe.

2 TEORETIČNI DEL NALOGE

2. 1 SLOVENSKE LITERARNE NAGRADE ZA MLADINSKO KNJIŽEVNOST

Za osnovo svoje raziskovalne naloge sem izbrala romana avtorjev, ki sta prejela že več nagrad na področju mladinske književnosti. Zato sem se odločila, da te nagrade tudi predstavim. Podatke sem črpala s spletnih strani o literarnih nagradah v Wikipediji ter s spletne strani Mestne knjižnice Ljubljana. Pisatelji lahko v Sloveniji prejmejo več literarnih nagrad za mladinsko književnost. V nadaljevanju predstavljam najpomembnejše štiri.

Desetnica je slovenska literarna nagrada za otroško in mladinsko književnost. Podeljuje jo Društvo slovenskih pisateljev, in sicer najboljšemu slovenskemu otroškemu ali mladinskemu knjižnemu delu, ki je izšlo v zadnjih treh letih. Avtor dela pa mora biti član njihovega društva.

Večernica je nagrada za najboljše otroško ali mladinsko delo minulega leta. O prejemniku nagrade odloča petčlanska žirija. Nagrada se podeljuje vsako jesen že od leta 1997, in sicer na Srečanju slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede v Murski Soboti. Podeljuje jo časopisno-založniško podjetje Večer, v sodelovanju s strokovno revijo Otrok in knjiga, ki izhaja pod okriljem Mariborske knjižnice, ter z društvom Argo.

Nagrado **modra ptica** od leta 2012 podeljuje Mladinska knjiga za najboljše še neobjavljeno izvirno književno delo po izboru strokovne komisije. Podeljujejo jo na podlagi javnega natečaja. Vsako leto strokovna komisija v imenu Mladinske knjige določi drugo literarno vrsto.

Kot lahko preberemo na spletni strani Mestne knjižnice Ljubljana, **je zlata hruška** po mnenju uredniškega odbora znak kakovosti mladinskih knjig. To so knjige, ki po vsebini in izvedbi izstopajo in se uvrstijo med odlične izdaje leta. Kriterij za odlične izdaje je, da »knjiga na izviren način predstavlja estetsko, etično ali kako drugo osnovno človeško vrednoto /.../ in širi srčno obzorje bralca.« (<https://www.mklj.si/pionirska/zlate-hruske/>, dostop 15. 1. 2023) Ta dela trajno opremijo z nalepko z logotipom zlate hruške.

Od leta 2010 Pionirska, Center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, skupaj s Slovensko sekcijo IBBY izmed nominiranih knjig, ki so prejele znak zlata hruška, vsako leto izbere po eno najboljšo v štirih kategorijah, ki so: izvirna leposlovna knjiga, izvirna slovenska mladinska poučna knjiga, prevedena mladinska leposlovna knjiga in prevedena mladinska poučna knjiga.

2. 2 O AVTORJIH

2. 2. 1 VINKO MÖDERNDORFER

Slika 1: Vinko Möderndorfer

O Vinku Möderndorferju lahko preberemo (Album slovenskih književnikov 2007: 96), da se je rodil 22. septembra 1958. V Celju je obiskoval gimnazijo pedagoške smeri. Izobrazbo je nadaljeval na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo, kjer je absolviral iz gledališke in radijske režije. Po poklicu je režiser, scenarist, dramatik, pisatelj, pesnik in esejist. Njegova literarna dela so del številnih domačih in tujih antologij, več del je prevedenih v tuje jezike in uprizorjenih na tujih odrih in tujih radijskih postajah. Ni pa le gledališki, ampak tudi filmski, televizijski in radijski režiser. Za ustvarjanje za odrasle na področjih literature, dramatike, gledališča, televizije in radia je prejel več kot 50 nagrad in nominacij, med drugim nagrado Prešernovega sklada, Župančičevo nagrado, Borštnikovo nagrado, Ježkovo nagrado, več nagrad za najboljše komedijsko besedilo, čašo nesmrtnosti.

LITERARNE NAGRADE ZA MLADINSKO KNJIŽEVNOST

Avtor je napisal štiri mladinske romane, in sicer Kot v filmu (2013), Kit na plaži (2015), Jaz sem Andrej (2018) in Sončnica (2021).

Za roman Kot v filmu (2013) je leta 2013 prejel modro ptico, 2014 desetnico in večernico, knjiga pa nosi tudi znak zlata hruška. Roman Kit na plaži (2015) je bil leta 2017 nagrajen z desetnico, prav tako pa nosi znak zlata hruška, leta 2016 je bil izbran za projekt Rastem s knjigo. Za roman Jaz sem Andrej je bil avtor nominiran za desetnico, roman pa je bil izbran tudi za nacionalni program Rastem s knjigo (2021). Pesniška zbirka Vinka Möderndorferja Romeo in Julija iz sosednje ulice pa je dobila priznanje zlata hruška za najboljšo slovensko leposlovno knjigo za leto 2022.

2. 2. 2 JANJA VIDMAR

Slika 2: Janja Vidmar

Na spletni strani založbe Chiara lahko preberemo (<https://www.zalozba-chiara.si>, dostop 6. 12. 2022), da se je pisateljica in scenaristka Janja Vidmar rodila leta 1962, je avtorica številnih knjig, scenarijev, dramskih besedil, radijskih iger in člankov. Že v osnovni šoli je pisala čudne šolske spise, za nameček pa je v zvezke risala nekakšne filmske zgodbe oziroma slike z besedilom. Najprej je študirala slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, nato pa umetnostno zgodovino in slavistiko na Filozofski fakulteti. Za svoja dela je prejela več nacionalnih in mednarodnih priznanj. Njena dela so bila izbrana za Cankarjevo tekmovanje v šolskih letih 2002/2003, 2006/2007 in 2010/2011. V letih 2013 in 2014 je bila s svojim opusom nominirana za Astrid Lindgren Memorial Award. V Šolskem albumu slovenskih književnikov (2007: 158–159) je zapisano, da so njene knjige prevedene v srbski, nemški, hrvaški, italijanski, albanski, bolgarski in angleški jezik. Napisala je devet scenarijev za film, trije od teh so doživeli filmsko upodobitev. Mladinska romana Moj prijatelj Arnold in Junaki petega razreda sta nastala po scenariju za istoimenski nadaljevanji.

Na spletu preberemo (https://sl.wikipedia.org/wiki/Janja_Vidmar, dostop 6. 12. 2022), da se mladinska dela Janje Vidmar uvrščajo v šest proznih književnih žanrov: socialno psihološki romani (kamor spada tudi Princeska z napako), socialno-psihološke povesti (Matic je kaznovan, Matic je zaljubljen, Moja Nina), avanturistične realistične povesti (Junaki petega razreda, Družina iz šestega b, Peklenske počitnice), grozljivke (Krvava legenda, Stvor, Otok smrti, Obrazi) in fantastične pripovedi (Čudni vitez, Aknožer, Leteči krožnik na našem vrtu). Leta 2005 je bila avtorica nominirana za Slovenko leta.

LITERARNE NAGRADE ZA MLADINSKO KNJIŽEVNOST

Za roman Princeska z napako je avtorica leta 1998 prejela večernico, leta 1999 pa še mednarodno nagrado v okviru projekta Besede brez meja. Knjiga je dobila znak zlata hruška v letih 1998, 2000, 2002 in 2006.

Leta 2006 je prejela nagrado desetnica za roman ZOO, 2008 večernico za roman Pink, 2013 pa desetnico za roman Kebarie. Znak zlata hruška so dobile še knjige Črna vrana (2018), Elvis Škorc, genialni štor (2018, 2019), Kebarie (2010, 2013), Pink (2008, 2010).

2. 3 OBRAVNAVANA PESNIŠKA SREDSTVA

Definicije pesniških sredstev sem poiskala v Literarni teoriji teorije Janka Kosa, v knjigi Dober dan, književnost Mojce Honzak ter v delovnem zvezku za izbirni predmet literarni klub za 7., 8. in 9. razred, ki ga je napisal Boris A. Novak.

Obravnavana pesniška sredstva se uvrščajo med **TROPE**, to so besede, ki so na poseben način pomensko spremenjene. Grška beseda tropos namreč pomeni spremembo ali preobrat (Honzak 2019, str. 66).

2. 3. 1 PRIMERA ALI KOMPARACIJA

PRIMERA ali KOMPARACIJA primerja dve stvari, pojava zaradi neke skupne lastnosti, podobnosti, ki zares obstaja ali pa se tako zdi le ustvarjalcu. Prepoznamo jo po veznikih ko, kot, kakor. Lahko gre za kratko ali razširjeno primerjavo kakega pojava z drugim, pri čemer morata imeti oba pojava nekaj skupnega. »Primerja velja lahko za temeljno retorično figuro med tistimi, ki v stilu ustvarjajo t.i. pesniške podobe.« (Kos 2001: 132)

Menim, da je primero kot pesniško sredstvo najlažje razumeti, saj lahko vidimo, katera dva pojava avtor primerja med seboj. Od našega besednega zaklada oziroma znanja o svetu in naših izkušenj pa je odvisno, kako primero razumemo. To pa pomeni, da smo našli podobnost, ki povezuje oba dela primere. Ravno zaradi tega sklepam, da ni nujno, da vsi bralci povežemo primerjana pojma z isto podobnostjo. Navajam primera iz obravnavanih odlomkov iz mladinskih romanov.

Iz romana Princeska z napako (Vidmar 2002: 63):

*»Potoki solz, ki jih je ob zlobnih namigovanjih na teto Andžo vendarle nekako zadržala, so se ji udrli po licih **kakor deževnica po žlebu**.«*

Avtorica primerja veliko količino solz z deževnico, ki teče po žlebu. Solze in deževnica sta si podobni v tem, da sta obe tekli hitro in v velikih količinah.

Iz romana Kot v filmu (Möderndorfer 2013: 142):

*»Kupi knjig, ki so se dvigali od tal **kot različno veliki stolpi**. Bilo je, kot bi gledal **maketo New Yorka**.«*

Avtor primerja visoke kupe knjig s stolpi in z visokimi stolpniciami v New Yorku. Obe stvari imata skupno lastnost, in sicer višino in stolpičasto obliko.

Raziskovanje primere sem v svojo raziskovalno nalogo vključila tudi zato, ker se je iz nje razvila metafora.

2. 3. 2 METAFORA ALI PRENOS

Boris A. Novak je pesniško zapisal, da je »primerjava mati metafore« in da ima najbolj preprosta metafora obliko primerjave. (A. Novak: 2017, str. 236)

METAFORA ali PRENOS pomeni rabo besede v prenesenem pomenu. Tak prenos je možen, če se nam pojav, o katerem govorimo, zdi podoben kakšnemu drugemu in zato uporabimo kar izraz za ta drugi pojav. Takšno izražanje dela besedilo bolj vznemirljivo, zanimivo, lepo in opazno, hkrati pa povzroči, da si različni bralci take besede različno razlagamo. **»Pomen metaforično rabljene besede je prepuščen osebni domišljiji bralca.«** (Honzak: 2019, stran 67)

Ravno ta definicija metafore me je spodbudila, da sem začela razmišljati o tem, kako različno lahko najstniki razumemo metafore. Pri metafori namreč nimamo več na razpolago veznika kot ali kakor, ki nam pomaga pri iskanju skupne podobnosti. Lahko pa se tudi zgodi, da kdo razume metaforo dobresedno.

Boris A. Novak je dejal: »Metafora torej prenaša pomen besede onstran sebe, nekam drugam, k drugim besedam in stvarim. Z metaforo primerjamo dve različni stvari ter jima najdemo skupno točko, skupni imenovalac.« Tvoriti jih je mogoče z vsemi besednimi družinami, s samostalniki, z glagoli ali s pridevniki. »Metafora kakor most poveže dve pomensko oddaljeni besedi, ki ju združuje le zamolčani skupni imenovalac. Prava svežina izražanja, ki povzroča začudenje nad lepoto stvari in sveta, je največja moč metafore.« (A. Novak 2001: 23)

Primer iz romana Kot v filmu (Möderndorfer 2013: 217):

»Raztreščil se mi je svet, nič več nisem vedel, ne kdo sem ne čigav sem, zato mi ni bilo za nič več mar.«

Označeni del besedila pomeni, da je bil glavni junak Gašper v težki življenjski situaciji in da je bilo vse narobe. Takrat je namreč izvedel, da je Maks njegov oče.

Primer iz Princeske z napako (Vidmar 2002: 79):

»Vanjo se je preglodala kepa zelene zavisti, da so ji ušesa zagorela od sramu.«

Označeni del pomeni, da je Fatima zavidala Kodrlajsi njeno premoženje in lepo urejeno hišo.

Za razumevanje metafor je po mojem mnenju besedilo potrebno brati zelo zbrano in razmišljati o dogodkih, osebah, doživljanju. Sicer se nam lahko zgodi, da bomo roman razumeli preveč površinsko.

2. 3. 3 OKRASNI PRIDEVEK

Osnovnošolci se že v petem razredu naučimo, kaj je pridevnik, in vemo, da lahko pove lastnost, vrsto ali svojino samostalnika. V književnih besedilih pa ne najdemo le takšnih pridevnikov, ampak tudi okrasni pridevek.

V knjigi Mojce Honzak so okrasni pridevki razdeljeni v dve skupini. Prvi se stalno ponavljajo in so posebej značilni za ljudsko slovstvo. Redko imajo prenesen pomen, so pa slikoviti in barviti. Te imenujemo stalni okrasni pridevki. (Honjak 2018: 68)

V raziskovalni nalogi pa so me posebej zanimali posebni pridevki, ki svojemu samostalniku spremenijo in razširijo pomen (Honjak 2018: 68). Takšni okrasni pridevki imajo prenesen pomen, so torej metafore, in niso navadni pridevniki, ki sem jih v obravnavanih romanih oz. odlomkih tudi veliko zasledila.

Za lažje razumevanje navajam primer navadnega pridevnika iz romana Princeska z napako (Vidmar 2002: 63):

*»Čelo ji je gorelo in prameni **mokrih las** so ji silili v usta.«*

Pridevnik **mokrih** izraža samo lastnost las.

Okrasni pridevek iz Princeske z napako (Vidmar 2002: 63):

*»Na pločniku, daleč od **radovednih oči** in **porogljivega smeha**, se je zadihano ustavila.«*

V prvem primeru je izraženo, da je Fatima čutila, kako jo ljudje radovedno opazujejo, v drugem primeru pa, da se ji posmehujejo. Avtorica je očem in smehu dodala nova pomena: da sta radovedna in porogljiva. Tako ju je posebila.

Primeri iz romana Kot v filmu (Möderndorfer 2013: 140–141):

Navaden pridevnik: *»Vstopila sva v **veliko sobo**.«*

Pridevnik **veliko sobo** izraža le velikost sobe, torej njeno lastnost.

Okrasni pridevek: *»Pogledal me je iz svojih **belolasih višav** ...«*

Okrasni pridevek se nanaša na Maksa, ki je bil zelo visok in je imel bele lase, vendar avtor tega ni zapisal dobesedno.

V raziskovalno nalogo sem vključila še eno pesniško sredstvo, ki ga v osnovni šoli prav tako natančno spoznamo. To je poosebitev. Zelo pogosto se pojavlja že v pravljicah in otroških knjigah, kjer imajo predmeti in živali človeške lastnosti. Kasneje pa spoznamo tudi takšne poosebitve, kjer imajo človeške lastnosti pojmi. Te pa so težje razumljive.

2. 3. 4 POOSEBITEV ALI PERSONIFIKACIJA

POOSEBITEV ali PERSONIFIKACIJA je izraz »za vse tiste jezikovne tvorbe, v katerih se s konkretnimi izrazi iz človeškega sveta označujejo zunajčloveški, naravni, rastlinski, živalski in neorganski pojavi, pa tudi zgolj miselne, abstraktne tvorbe znotraj človeškega sveta. Poosebitev jih oživlja v človeške osebe.« (Kos 2001: 132) Mojca Honzak to pove bolj preprosto: poosebitev živalim, predmetom in pojmom pripiše človeške lastnosti. (Honzak 2019: 68)

Primer iz romana Princeska z napako (Vidmar 2002: 14):

*»Kadar **mraz reže do kosti** ...«*

Mraz dobesedno ne reže, avtorica je želela le povedati, da je bilo zelo mrzlo. Pojem mraz je poosebljen.

Primer iz romana Kot v filmu (Möderndorfer 2013: 137):

*»Imela je drobne in žive **oči, ki so me radovedno opazovale**.«*

Gašperja niso radovedno opazovale oči, ampak svinja Katarina Velika, ki je bila Maksov hišni ljubljencek.

3 KRITERIJI ZA IZBOR MLADINSKIH ROMANOV

Za mladinski roman Kot v filmu sem se odločila zaradi popularnosti pisatelja Vinka Möderndorferja, ki bo našo šolo tudi obiskal ob zaključku šolskega literarnega natečaja. Letos smo njegova dela tudi brali za Cankarjevo priznanje, in sicer pesniško zbirko Romeo in Julija iz sosednje ulice. Zelo všeč mi je njegov stil pisanja, saj so njegove knjige hitro berljive in ne vsebujejo zahtevnih izrazov, vendar imajo vedno aktualno poučno tematiko, npr. motnje hranjenja, brezdomci in begunci, ločitev staršev, drugačnost v družini, sprejemanje drugih, bolezni. Piše tako, da ko enkrat primeš njegovo delo v roke in prebereš prvo poglavje, ne moreš nehati brati, saj te knjige »posrkajo« vase. Zaradi tega je verjetno tudi tako priljubljen. Zelo so mi všeč tudi druga njegova dela, npr. Kit na plaži, Romeo in Julija iz sosednje ulice, Sončnica. Skupaj z mentorico sva obiskali spletno stran www.cobiss.si, kjer je avtor uvrščen zelo visoko na

lestvici najbolj izposojanih avtorjev. Spodnja slika prikazuje seznam najpogostejše izposojenih mladinskih knjig od februarja 2022 do februarja 2023.

	Naslov	Avtor	Izposoje
1	Preživetje	Karlovšek, Igor	5113
2	Avtobus ob treh (ali Društvo mlajših starejših bratov)	Konc Lorenzutti, Nataša	3630
3	Kit na plaži	Möderndorfer, Vinko	3208
4	Kot v filmu	Möderndorfer, Vinko	2339
5	Iskanje Eve	Šinigoj, Damijan	2209
6	Nebo v očesu lipicanca : [en kraj, 360 konj in ljudje, ki jim ni vseeno --- : mladinski roman]	Muck, Desa	1988
7	Harry Potter, Jetnik iz Azkabana	Rowling, J. K.	1910
8	Krize so zvezde	Green, John	1785
9	Jaz sem Andrej	Möderndorfer, Vinko	1702
10	Avtobus ob treh : (ali Društvo mlajših starejših bratov)	Konc Lorenzutti, Nataša	1620
11	Eden od nas laže	McManus, Karen M.	1497
12	Princeska z napako	Vidmar, Janja	1440

Slika 3: Seznam najbolj branega gradiva, COBISS

Za roman Princeska z napako sem se odločila bolj naključno. Tudi ta roman je visoko na lestvici izposojanih mladinskih romanov. Veliko dobrih mnenj sem že slišala o pisateljici Janji Vidmar, zato sem se odločila prebrati kakšno njeno delo. Roman Princeska z napako mi je zelo blizu, saj smo v našem razredu letos dobili novo sošolko iz Bosne. Vendar je bilo pri njej čisto drugače, saj smo jo hitro in zelo dobro sprejeli. Vsebina tega romana je v zadnjem letu zelo aktualna, saj je ogromno ljudi beguncev in brezdomcev zaradi vojne v Ukrajini in potresa v Turčiji. To je dokaz, da se tragične stvari dogajajo ves čas in so zato tudi vedno tema v mladinski literaturi.

4 ANALIZA PREDJEZIKOVNIH PRVIN

Ker so pesniška sredstva povezana z vsebino in drugimi prvinami posameznega romana, bom oba romana najprej predstavila. Najprej bom raziskala zunanjo zgradbo, na to pa tudi notranjo (književni čas in prostor, zgodbo, pripovedovalca, književne osebe). Opredelila bom snov, motive in temo ter določila sporočilo, kot ga razumem sama.

4.1 ANALIZA PREDJEZIKOVNIH PRVIN V ROMANU KOT V FILMU

Roman ima 236 strani (izdaja 2013) in 31 naslovljenih poglavij, vsako poglavje pa se začne z ilustrirano naslovnico. Na začetku je posvetilo: »za nečaka Gašperja, ki je čisto drugačen«.

Po mojem mnenju ima roman **naslov** Kot v filmu, ker se dogodki v Gašperjevem življenju vrstijo tako hitro in nenavadno kot v kakšnem akcijskem filmu. To je še posebej izpostavljeno na samem »vrhu« dogajanja (Möderndorfer 2013: 217), ko Gašper s kolesom drvi stran od Maksa. »Letim kot v filmu o E.T. vesoljčku.« In ko ga Maks po padcu pobere in odnese v posteljo: »Vse je bilo kot v sanjah. Skoraj kot v filmu.«

Zgodba se dogaja v **času** poletnih počitnic, **dogajalni prostor** je pri Gašperju doma, na Maksovem domu in v njegovi okolici.

Zgodba pripoveduje o Gašperju, ki obiskuje osnovno šolo, se druži s prijatelji in veliko časa preživi na elektronskih napravah, kratka, živi popolnoma navadno življenje. Vendar čez čas opazi, da je njegova mama ves čas žalostna ter vse dni bulji v svoje »zeleno šavje«. Tako je Gašper nekega dne prišel domov in videl, da je vse razmetano, po tleh so črepinje in nikjer ni več maminih stvari. Nato ga je oče odpeljal k Maksu in mu obljubil, da bo šel iskat mamo Majdo. Gašper je bil najprej zelo začuden nad vsem dogajanjem in zmeden, saj sploh ni poznal Maksa in ni vedel, kaj se dogaja. Maks ga je lepo sprejel v svojo barvito hišo, kjer je živela tudi svinja Katarina Velika. Maks je z Gašperjem počel veliko nenavadnih reči. Gašper se je imel pri Maksu super, še posebej, ker je bila njegova hiša zelo barvna, saj so barve njegov poklic. Nato sta se nekega navadnega dne z Maksom odpravila v gozd, kjer sta opazovala srne in poslušala ptice. Sedela sta na štoru, ko mu je Maks dejal, da je njegov oče. Gašperja je novica tako pretresla, da ni vedel, kaj počne. Pognal se je s kolesom ter padel. Maks ga je odnesel nazaj v hišo, kjer si je opomogel in imel čas razmisliti o tem, kar se je zgodilo. Kasneje se je »odraslo« pogovoril z Maksom, ki mu je vse razložil. Na koncu je Gašper novico zelo dobro sprejel in bil vesel, da ima dva očeta.

Glavne književne osebe so Gašper, mama in Maks, pa tudi Gašperjev »oče« Jože.

Gašper je samostojen, za svoja leta je zelo odrasel ter inteligenčen. Ima tudi veliko domišljije, saj misli, da je njegov oče Marjan pravi tajni agent. Je zelo psihično močan, saj je novico o biološkem očetu sprejel zelo hitro in razumevajoče. Naveže se na ljudi, čeprav ve, da ga v resnici ne marajo.

Poleg njega je v družini še **oče Jože**, ki je zelo samovšečen, saj misli, da je najboljši na celem svetu. To potrjuje njegova izjava: »Moj šef je čista luknja.« Menil je, da bi podjetje, v katerem je zaposlen, propadlo, če njega ne bi bilo. Ni mu mar za ljudi, ki ga obkrožajo, in za družino, saj povsod vidi le sebe. Gašperjeva **mati Majda** je zelo zaprta vase, saj kot pripoveduje Gašper, ves čas sedi v kuhinji in gleda ven. Kljub temu da je čisto na tleh, se trudi biti pozitivna in spodbudna mama Gašperju. Menim, da je Majda zelo tiha ženska, ki si le redko upa izpostaviti svoje mnenje.

Maks je inteligenčen, nenavaden in preprost človek. Zelo rad ima naravo, ki jo varuje, ona pa mu vrača. Njegov način življenja je preprost, vendar se zelo razlikuje od življenja drugih. Njegova strast so barve, zato ima hišo v najrazličnejših barvah. Poseben je tudi njegov hišni ljubljencek, saj ima svinjo Katarino Veliko, s katero se pogovarja in čaka dan, ko bo spregovorila. Za Gašperja je Maks popoln neznanec, a hitro pridobi fantovo zaupanje.

Menim, da je **sporočilo** zgodbe, da odrasli ne bi smeli skrivati stvari pred otroki, saj lahko s tem vse še bolj zapletejo. Otroci vemo in razumemo stvari, ki jim odrasli rečejo

»odrasle zadeve«. Sporočilo je lahko tudi, da ločitev staršev ni tako huda zadeva, da se ne bi mogli sprijazniti z njo. Morda ima tudi kakšne dobre plati, tako kot pri Gašperju. Gašper je tudi glavna književna oseba ter prvoosebni **pripovedovalec**. Ravno zato je slog romana preprostejši in bližje najstnikom. **Snov** romana je življenje mladostnikov v ločeni družini. Avtor je prepletel mnogo **motivov**. Najpomembnejši se mi zdijo motiv prikrivanja resnice, saj Majda in Jože Gašperju prikrivata ločitev ter njegovega biološkega očeta, motiv menjave okolja, saj je Gašper kasneje živel tudi pri Maksu, motiv »velikana« Maksa, ki ga Gašper sprva težko sprejme, nato pa je nad njim navdušen. Pomemben je tudi motiv lažnega prijateljstva, saj se sošolka Tina z Gašperjem pogovarja le po Skypu, s tem pa je povezan motiv Gašperjeve osamljenosti. **Tema** je socialna.

4. 2 ANALIZA PREDJEZIKOVNIH PRVIN V ROMANU PRINCESKA Z NAPAKO

Knjiga ima v izdaji iz leta 2002 211 strani in ni razdeljena na poglavja. Na začetku lahko preberemo posvetilo: »Knjigo posvečam vsem tistim mladim in manj mladim, ki se ne počutijo preveč dobro v svoji koži. Avtorica«.

Naslov sem z vsebino povezala šele na koncu romana, ko je Fatima obiskala Adama v bolnišnici in lahko preberemo: »Ona pa bi lahko prisegla, da je zašepetal **princeska**, preden je zaprl oči in s prsti nemirno zatipal po rjuhi.« (Vidmar 2003: 207) Fatima prej nikoli ni predstavljala princeske, ampak je imela le negativne vzdevke in »napake« (Bosanka, ciganka, begunka, umazanka), na tej točki pa obstaja možnost, da se je do nje spremenil vsaj Adam.

Čas dogajanja je pozimi, decembra in januarja. Menim, da čas dogajanja ni bil izbran naključno, saj je Janja Vidmar z njim še bolj kruto prikazala življenje Fatime. **Dogajalni prostor** je Slovenija, zgodba pa se dogaja v šoli, na ulici, v prebivališču Fatimine družine, v hiši učiteljice Kodrlajse in pri Adamu doma, na koncu tudi v bolnišnici.

Zgodba pripoveduje o težkem in krutem življenju Fatime Ismailović. Fatima je prišla v Slovenijo kot begunka iz Srebrnice. Živi v kleti stanovanjskega bloka v Mariboru skupaj s svojim očetom in z mamo ter s sorojenci. Njen oče je aroganten, krut, nesramen in nesočuten do svoje družine. Skrbi le zase in za svoje življenje, to lahko potrdimo na koncu zgodbe, ko svoji ženi, ki je bila takrat v bolnišnici, pošlje pismo, da je šel nazaj v Srebrenico. V šoli Fatima nima pravih prijateljev, saj vsi mislijo, da smrdi, krade in je nevarna. Nekega dne se je Fatima odločila, da bo nekaj ukradla v drogeriji. To ji ni uspelo, na pomoč ji je priskočila Kodrlajsa, njena učiteljica iz šole. Zadnji dan v letu so v šoli imeli novoletni ples, za katerega Fatima ni imela denarja, zato se je odločila, da se ga ne bo udeležila. Bežala je iz šole, ko je na poti srečala Adama, ki jo je povabil na hišno zabavo. Adam je Fatimo izkoristil, saj je bila čudovito dekle. Odpeljal jo je v sobo, kjer je izgubila nedolžnost. Kasneje je Fatima bruhala v šoli, zato je Kodrlajsa posumila, da je noseča. Odpeljala jo je h ginekologu, ki je to potrdil. Odločitev, ali bo otroka obdržala, je moral sprejeti Fatimin oče. Tako so imeli zasedanje, kjer so se odločili, da

bo Fatima odšla v Nemčijo k botru Esadu. Fatima tega ni želela, zato je pobegnila h Kodrlajsi. Skupaj sta obiskali Adamove starše in jima povedali novico. Adam je nekaj dni pred tem zanimal, da bi bil oče otroka. Tisto noč je Fatimina mama imela splav in je morala v bolnišnico. Adam je s tolpo razgrajal v barakarskem naselju, pretepli pa so tudi teto Andžo. Nato so ga štirje moški napadli in mu prerezali vrat. Adam je preživel in Fatima ga je obiskala v bolnišnici. Fatima se je na koncu odpravila v Nemčijo z Esadom, vendar je ponosno rekla, da se bo vrnila v Slovenijo, saj ima tukaj svoje prave prijatelje. Glavni **književni osebi** sta Fatima in Kodrlajsa, na Fatimino življenje pa odločilno vpliva tudi Adam. Fatiminih družinskih članov je veliko, vendar Fatima z njimi nima tesnih odnosov. Še najbližje si je s teto Andžo. Ob koncu se zbliža z tudi mamo. Fatimo zelo skrbi, ko mora mama zaradi splava v bolnišnico. Mama pa začne na Fatimo gledati drugače, ko izve, da je tudi ona noseča.

Fatima je stara skoraj petnajst let. Je zelo psihično močna oseba, saj je ves čas tarča komentarjev in zbadljivk drugih zaradi svojega porekla in oblačil, a je to ne zlomi. Je tiho dekle, zna se postaviti zase, vendar le v redkih trenutkih. Želi si biti sprejeta, imeti prijatelje, zato zaide v njihovo slabo družbo in tudi zanosi. Menim, da je Adamu preveč zaupala, a ji je več pomenil občutek sprejetosti, kot pa da bi se mu izognila.

Adam Gorenc je samovšečen najstnik, ki velja za enega najlepših fantov v okolici. Je sin bogatih staršev, zato lahko počne, kar želi, saj ga ves čas ščitijo. Ima tudi veliko opravka s policijo. Do Fatime je bil zelo nespoštljiv in je izrabil njeno zaupanje. Ob koncu je Adam, potem ko so ga fizično napadli in hudo poškodovali, ležal v bolnici, kjer ga je Fatima obiskala. Nista se pogovarjala, ampak so se srečale le njune oči. Iz tega lahko sklepamo, da je bilo Adamu žal za njegova dejanja.

Kodrlajsa je učiteljica biologije. Je zelo čuteča do Fatime, saj ji skozi zgodbo ves čas nudi oporo ter ji ponudi hrano, velikokrat jo izvleče iz težav. Razlikuje se od drugih učiteljic, saj se ji je Fatima smilila in je za razliko od drugih, tudi razredničarke Makarene, ni zasmehovala in poniževala.

Fatimina mati je zelo delavna, vendar sramežljiva, tiha in nesamozavestna, saj si svojemu možu ne upa ugovarjati, mora ga le pridno upoštevati. Ima veliko otrok in živi v nemogočih razmerah.

Pripovedovalec je tretjeosebni, je nevtralen opazovalec. **Snov** romana je življenje beguncev in življenje mladostnikov. V romanu se prepletajo **motivi** begunske družine, še posebej begunske najstnice, motiv osamljenosti, zasmehovanja, motiv zaupnice, ki jo predstavlja Kodrlajsa, motiv najstniške nosečnosti, motiv bega in še mnogi drugi. Janja Vidmar je zapisala, da ima roman socialno in psihološko **temo**.

Menim, da je **sporočilo** romana, da ne smemo ljudi odrivati, jih žaliti in fizično zlorabljati zaradi njihovega videza ali porekla. Če je nekdo prišel iz druge države, ima drugačen stil oblačenja, nima novega velikega prebivališča, še ne pomeni, da je slab človek. Sporočilo pa je tudi, da v nobeni težki situaciji ne smemo obupati, ker se bo ta enkrat rešila. To nakazuje tudi konec romana: »Vrnila se bom ... /.../ Vsi moji prijatelji so še vedno tam ...« (Vidmar 2002: 211)

5 ANALIZA IN INTERPRETACIJA PESNIŠKIH SREDSTEV

Za analizo sem izbrala odlomek iz vsakega romana. Izbrala sem ju bolj z začetka vsakega romana, da bi testni bralci lažje razumeli dogajanje. Nato sem v odlomkih poiskala pesniška sredstva, ki sem jih kasneje razdelila v štiri sklope (okrasni pridevek, poosebitev, primera, metafora). Na koncu sem zapisala tudi, kako jih razumem sama.

5. 1 Vinko Möderndorfer: KOT V FILMU

Izbrani odlomek:

MOJA DRUŽINA SMO TRIJE.

Mama, o njej sem že nekaj povedal, jaz, o sebi bom še veliko povedal, in ata. Rečem mu tudi oče. Če kaj hočem od njega, potem mu rečem oči. Na to blazno pade. Mama ga kliče Jože. Kar je zelo zabavno ime, bi rekel. Jože?! Me prav zanima, kako so ga klicali, ko je hodil v šolo. Najbrž so ga zafrkavali in so ga klicali Joško. Joško!! Joško je pa zelo smešno ime ... Joško ... To spominja na punce, ki ne nosijo modrca in se jim vidijo *joške*. Joj, očitno je film *Petek trinajstega* res slabo deloval na mojo psiho.

Moj ata dela v pisarni. Je šef, na kar je zelo ponosen, čeprav ima nad sabo še nekaj šefov. Zadnjič je rekel: »Moj šef je čista luknja!«

Nisem razumel. Kakšna luknja? Kaj je ata mislil s tem?

»Če se jaz ne bi spoznal na stvar, bi imeli v podjetju katastrofo. Pojma nimam, kako je zlezel na ta položaj. Jasno, ima prave prijatelje. Kreten nesposobni!«

Kreten nesposobni, je rekel. Po teh besedah sem sklepal, da ata o svojem šefu ne misli lepo. Najbrž je tudi *čista luknja* nekaj slabega.

Mama ni nameravala komentirati njegovega izpada. Ona nikoli ne reče nič. Ponavadi samo kima ali pa se čudi. Ker pa je ata vztrajno čakal, da bo kaj rekla, je končno le zavzdihnila: »Pa je res čudno, da je Viktor postal tvoj šef.«

Ker pa jo zelo dobro poznam, mislim, da celo boljše kot Jože, moj ata in njen mož, vem, da ji je popolnoma vseeno. Da v resnici razmišlja o drugih rečeh. Začudena in mogoče tudi malo ogorčena pa je samo zato, da ata ne bi bil užaljen. Ata namreč večkrat reče: *Nikjer nimam nobene podpore. Za vse sem sam!* Zato se mama trudi, da bi z njegovimi težavami vsaj malo sočustvovala in mu nudila tako željeno podporo.

»Viktor je moj šef! Kakšna krivica! V šoli je prepisoval od mene, zdaj pa je moj šef!« se je razburjal ata, in to tako zelo, da so mu ušesa začela žareti kot rdeča luč na semaforju. In prav tisti trenutek je zazvonil njegov mobi. Znana melodija v štirih tonih. Mislim, da je to najbolj značilen zvok iz Beethovnov *Pete simfonije*. Sem preveril na Youtubu. Ata si jo je izbral za vse službene klice. Zelo dramatično se sliši. Kot uvod v shriljivko. Kot glasba, ki napove, da bo vsak hip v sobo vstopil morilec.

Ta ta ta taaaaaa, se je zaslišalo. Ata je zavil z očmi, po tem je globoko vdihnil in obraz se mu je spremenil. Nasmeh se mu je razpotegnil vse od levega do desnega ušesa, ki sta zdaj utripali v vseh rdečih odtenkih. Potem se je sladko oglasil: »Ooooo! Viktor! Kako si? Pravkar sem Majdi govoril o tebi ... Ja, kako super ekipa smo. To, ja. Ja. Ja.« Potem

je samo še kimal in se butasto smehljaj, kot da je pravkar izvedel, da je zadel glavni dobiček na lotu, hkrati pa ve, da mu je mama oprala hlače z loto listkom vred. Kar se je prejšnje poletje čisto zares zgodilo. In potem smo vsi trije gledali žrebanje in držali pesti, da ne bi zadela atova številka. Mislim, da smo bili edina družina na svetu, ki si ni želela, da bi zadela njena številka. In seveda ni. Kako smo si oddahnili! In prav takšen izraz je imel naš ata na obrazu, ko ga je poklical njegov šef Viktor. Nekaj med narejenim veseljem in iskreno žalostjo. Mogoče je bilo zraven še nekaj jeze, ki se je kazala v stisnjenih ustnicah in občasnem škripanju z zobmi.

Razumem.

Ja.

Razumem.

Ja.

Razumem.

Ja.

Midva z mamo sva se pobrala iz dnevne sobe. Jaz v svojo sobo, mama pa v kuhinjo. Tam se tudi največ zadržuje. Kadar je vesela, gre v kuhinjo. Pa tudi kadar je žalostna, gre v kuhinjo. Razlika je samo v tem: kadar je vesela, skače okoli štedilnika, prepeva, ropota z lonci in kar naprej sprašuje, če bi kdo palačinke. To je več kot očiten znak, da je dobre volje.

Če nama z atom ni do njih, jih pa speče samo zase. Potem ji midva solidarnostno pomagava zmazati kakšnih deset palačink ... Če pa je mama žalostna, se usede na stol v kotu pri oknu in gleda ven. Na okenski polici ima veliko rožo. Pravzaprav nekakšno odebeljeno travo brez cvetov. Kar se mi zdi zelo čudno; namreč rastline na okenskih policah imenujemo rože in bistvo rož so cvetovi, ne vem, v čem je štos, da imaš rože, ki nimajo cvetov. No, mami ta odebeljena trava veliko pomeni, saj jo je dobila od sodelavk. Delala je v pisarni. Ne vem točno, kaj, mislim, da je v podjetju pomagala obračunavati plače. Zato je bila enkrat na mesec zelo slabe volje. Potem pa nekega dne ni bila več v službi. Ukinili so njeno delovno mesto, je rekla. In sodelavke, ki so jo imele zelo rade, so ji za slovo poklonile to zeleno šavje.

Vir: Möderndorfer Vinko, Kot v filmu, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2013, str. 16–19.

OKRASNI PRIDEVKI

V odlomku ni veliko okrasnih pridevkov, večinoma gre za običajne pridevnike. Našla sem štiri: čista luknja, narejeno veselje, iskrena žalost, zeleno šavje.

V spodnji preglednici predstavljam svoje razumevanje posameznih okrasnih pridevkov. Za lažje razumevanje sem izpisala še del povedi, v kateri se nahaja posamezno pesniško sredstvo.

»Moj šef je čista luknja! «	Nedelaven, neuporaben, zanič.
so ji za spomin poklonile to zeleno šavje .	Velika gosta zelena rastlina, ki Gašperju ni všeč, saj ga spominja na dan, ko je mama izgubila službo.
In prav takšen izraz je imel naš ata na obrazu, ko ga je poklical njegov šef Viktor. Nekaj med narejenim veseljem /.../	Oče se je pretvarjal, ni bil iskreno vesel.
/.../ in iskreno žalostjo .	Oče je bil žalosten, ker ga je poklical njegov šef.

Vsi štirje okrasni pridevki so povezani z Gašperjevim pogledom na situacijo v družini in z njegovimi mešanimi občutki.

POOSEBITVE

Poosebitve v odlomku niso pogoste, saj sem našla le štiri.

In potem smo vsi trije gledali žrebanje in držali pesti, da ne bi zadela atova številka .	... da ne bi oče zmagal na loteriji.
Mogoče je bilo zraven še nekaj jeze, ki se je kazala v stisnjenih ustnicah	Bila je jezna, zato je stiskala ustnice.
Ko glasba, ki napove , da bo vsak hip v sobo vstopil morilec.	Ob glasbi dobimo nek poseben občutek/vtis.
/.../ jeze, ki se je kazala v stisnjenih ustnicah.	Jezo vidimo/opazimo (po stisnjenih ustnicah).

Po mojem mnenju so poosebitve lahko razumljive in povezane z vsakdanjimi besednimi zvezami/frazemi.

PRIMERE

V odlomku sem našla tri primere, kar se mi ne zdi veliko. Pri vsaki bom razložila, kaj je s čim primerjamo in katero skupno lastnost imata oba pojava.

/.../ so mu ušesa začela žareti kot rdeča luč na semaforju /.../	Primerja ušesa in rdečo luč na semaforju. Skupna jima je rdeča barva.
In prav tisti trenutek je zazvonil njegov mobi . Znana melodija v štirih tonih. /.../ značilen zvok iz Beethovnovе Pete simfonije /.../ Kot uvod v srhljivko. Kot glasba, ki napove, da bo vsak hip v sobo vstopil morilec.	Primerja telefonsko melodijo z uvodom v srhljivko. Skupna jima je napetost.
Potem je / oče / samo še kimal in se butasto smehljaj, kot da je pravkar izvedel, da je zadel glavni dobitok na lotu, hkrati pa ve, da mu je mama oprala hlače z loto listkom vred.	Primerja nasmeh ob klicu šefa in izgubljenem glavnem dobitku na lotu. Skupen jima je nelagoden občutek.

Lažje razumljivi se mi zdita prva in tretja primera, saj za razumevanje ne potrebujemo posebnega predznanja. Za razumevanje druge primere pa moramo poznati Beethovnovо Peto simfonijo.

METAFORE

V odlomku sem poleg pesniških sredstev, ki sem jih že predstavila, našla še devet primerov rabe besed v prenesenem pomenu. V desnem stolpcu je zapisano, kako jih razumem.

Na to blazno pade .	To mu je še posebej všeč.
Jož, očitno je film Petek trinajstega res slabo deloval na mojo psiho .	Je bil neprimeren zanj.
»Moj šef je čista luknja! «	Je nesposoben, slab.
»Če se jaz ne bi spoznal na stvar, bi imeli v podjetju katastrofo .	Bi imeli težave, bi podjetje propadlo.
Ta ta ta taaaaaa, se je zaslišalo. Ata je zavil z očmi /.../	Mu ni bilo všeč.
Nasmeh se mu je razpotegnil vse od levega do desnega ušesa, ki sta zdaj utripali v vseh rdečih odtenkih .	Bilo mu je nerodno.
/.../ se je sladko oglasil /.../	Lažno, hinavsko.
Midva z mamo sva se pobrala iz dnevne sobe.	Sva odšla.
/... mama/ ropota z lonci /.../	Kuha.

Raba besed v prenesenem pomenu pogosta, vendar so po mojem mnenju metafore lahko razumljive. Avtor jih namreč oblikuje na osnovi komunikacije iz vsakdanjega življenja.

5. 1. 1 SLOG V ROMANU KOT V FILMU

Prebrala sem že več romanov Vinka Möderndorferja. Moje mnenje je, da je njegov slog preprostejši in zelo blizu najstnikom. To dokazujeta tudi izposoja in branost njegovih mladinskih romanov. Njegove knjige se berejo zelo »lahko«, zame to pomeni, da avtor ne uporablja strokovnih besed, tujk. Uporablja besedišče, kot ga najstniki razumemo, tudi sleng. Pri prvem branju izbranega odlomka sem imela občutek, da je uporabljenih zelo malo metafor. Ob bolj natančni analizi in pripravi vprašalnika pa sem ugotovila, da je veliko besed v prenesenem pomenu. Njegova besedila so preprosta, zato jih lahko berejo in razumejo izkušeni in manj izkušeni bralci. Kljub temu da metafore vključuje v svoja dela, so te preproste in temeljijo na vsakdanjih besednih prenosih, ki jih uporabljamo tudi najstniki. Pripovedovalec v romanu je prvoosebni, in sicer najstnik Gašper. Zato je tudi jezik romana preprostejši in se bralci vanj lažje vživimo. Pisatelj se nam približa tudi s slengom. Besede v prenesenem pomenu niso tako presenetljive. Slog Vinka Möderndorferja je kljub težki temi humoren in duhovit.

Menim, da je bil roman zame in za moje testne bralce lažje razumljiv in da se jih bo več odločilo, da jim je bil od obeh bolj všeč.

5. 2 Janja Vidmar: PRINCESKA Z NAPAKO

Izbrani odlomek:

Najprej ji je zatežil Brane. Kilograma želeja mu zjutraj očitno ni uspelo porazdeliti po lasišču in strnjeni šopi las so mu obkrožali lobanjo kot nakodrani zeljnati listi. Zakaj vsi mulci pri štirinajstih mislijo, da se jim ne more nobena upreti?!

»Si že slišala tisti vic o Bosanki, ki pride v Slovenijo?« ji je zapihal na dušo, da jo je zazeblo. »*Ja sam ga več doživela*¹, si pozabil?« ga je zavrnila in ga odrinila s komolcem. Ni hotela, da bi zavohal neoprane cunje in tisti vonj po pečeni papriki, ki je od jutra do večera plaval pod njihovim domačim stropom. Za nameček ji je zjutraj mlajša sestra, tik preden jo je stari odgnal na tržnico prodajat vžigalnice, po krilu bruhrnila kislo mleko. Mama ga je pridelovala iz starega mleka kar na okenski polici, kadar jim je bilo vreme naklonjeno. Od besa so ji solze zalile oči. Kockasto krilo je bilo še eden zadnjih ostankov garderobe brez odparanih robov. Zdaj je smrdelo po otroškem bruhanju in Esmo bi lahko mirno dala iz kože. Sicer jo bo pa itak stari, če ne bo prodala vsaj šestdeset vžigalnikov. Da nima niti najmanjše možnosti, je bilo seveda jasno kot pasulj. Ob torkih hodijo na tržnico samo upokojenke in preprodajalci. Kdo ve, morda bi bil stari najsrečnejši, če bi mu uspelo vnovčiti katero izmed hčera. Še vedno je bil prepričan, da je polnjenje

ženskih možganov neumnost. Zatrjeval je, da imajo ženske med nogami vse, kar potrebujejo.

Oguljeno torbo je tiščala k prsim in jo skrivala s prekrižanimi rokami. Pred dvema dnevoma ji je mama vzela torbo in iz sprednjega dela izrezala kvadrat platna, ki ga je potrebovala za zaplato na bratovih hlačah. Potem ji je iz starih očetovih nogavic spletla raztegljiv kos in ga všila v okvir manjkajoče tkanine. Drugače bi morala knjige prekladati naokrog kar v polivinilasti vrečki. To bi pri Nuši in Tadeji sprožilo salve smeha. Že itak sta jo *ful* zaničevali, važički. Da je packa, sta se zmrdovali. Obtožili sta jo, da ima umazana ušesa in da je iz razredne blagajne ukradla denar. Urša, razredna blagajničarka, ga je potem našla med stranmi zgodovinske čitanke, ampak nikomur se ni zdelo vredno, da bi se ji opravičil za prestano ponižanje.

Zavidale so ji. Vedela je, da bi ubijale za njeno postavo in oči, ki so bile takšne barve kot olupljene grozdne jagode, in to ob vsakem vremenu, ne le takrat, ko pogledaš v sonce ali v mavrico ali v luč ali v NLP. In zamolklo polt je imela, takšno kot olje dalmatinskih oliv, z nadihom dima. Bledikave Slovenke pa so se *farbale* kot semaforji in čeprav so se nekatere smrklje že skrivale pod debelimi plastmi pudra, niso mogle pričarati njenega južnjaškega odtenka.

V garderobi je pred sivimi kovinskimi omaricami zadela ob Sanjo. Sanja je bila vsaj napol normalna. V mesto se je preselila že pred dvema letoma, a je še vedno niso sprejeli medse, ker je prišla s kmetije na podeželju in krepko zavijala po prleško. Njeni starši so imeli veliko kmetijo in poslali so jo k teti v mesto, da bi se privadila tudi na mestno življenje. Ampak mestno življenje je navadno sranje, ji je Sanja zaupala nekega dne, ko sta sami, odrezani od sveta kot dva amputirana uda, čemeli v garderobi in malicali.

»V tem gnilem klasu se ne moreš *vklopit*, pa če pripelješ Vilija Resnika pod roko,« je razpredala Sanja, ki so ji nad ogromnim sendvičem štrleli neubogljivi, tršati lasje. »Vsak klas ima svojo klapo, to je jasno, ampak tako odtrganih, kot so ti bejevci, ni na zemlji ... Poglej, na primer, samo tisto kozo Nušo. Ta res misli, da bo Klavdija Šifrer ...«

»Šifrer,« jo je tiho popravila in buljila v rezini kruha, mastnega od olja, iz katerih so štrlele pečene paprike kot rakove klešče. Mama ji je doma – v Maslinji pri Srebrenici – včasih med dve zajetni rezini domačega kruha vtaknila kos na dimu sušenega sira, gnjat in narezano trdo kuhano jajce. To so bile malice za bogove! Ampak Srebrenica je daleč, daleč za njenim življenjem. Kot majhna železniška postaja. Kratek postanek pred novim piskom lokomotive. »Šifrer, Šifer, Širer, saj je vseeno!« Sanja je s konico jezika iz škarnicljaja izbezala še zadnje slastne drobtine in si s hrbtno stranjo dlani obrisala masten venček okrog ust. Sanjini so bili vsaj bogati. Doma so pridelali vso hrano, pa se teto v mestu so oskrbovali s slastnimi domačimi dobrotami. Včasih, kadar jo je najedal virus dobrote, ji je Sanja ponudila odvečen kos kruha z domačo majonezo, ementalcem in paradižnikom. Ali pa domačo potico in kekse.

»Hodi kot kakšna prekleta barbika. Si videla njen kostim? Kateri butasti starši bojo hčerki pri štirinajstih kupili original Šantl, te vprašam? Dol padeš!«

»Šanel.«

»Kaj?«

»Šanel. Šanelov kostim. To je *ful poznata*² francoska modna hiša,« ji je razložila in bilo jo je sram, da je z nekaterimi stvarmi seznanjena bolje kot Sanja.

¹ *Jaz sem ga že doživela ...*

² *znana*

Vir: Vidmar Janja, Princeska z napako, Ljubljana, DZS, 2002, str. 7–10.

OKRASNI PRIDEVKI

V odlomku okrasni pridevki niso pogosti, je pa veliko navadnih pridevnikov, na primer: neoprane cunje, starega mleka, odparanih robov, otroškem bruhanju, oguljeno torbo, umazana ušesa, sivimi kovinskimi omaricami ... Ti pridevniki izražajo negativno ozračje in so povezani s Fatiminim težkim življenjem. Našla sem dva okrasna pridevka, ki prav tako ne delujeta pozitivno, in razložila, kako ju razumem.

V tem gnilem klasu se ne moreš vklopit /.../	V nepovezanem razredu, razredu s slabimi odnosi.
/.../ so ji nad ogromnim sendvičem štrleli neubogljivi , tršati lasje /.../	Umazani, nepočesani, neurejeni lasje.

POOSEBITVE

Poosebitve v odlomku niso zelo pogoste, našla sem tri in zapisala svoje razumevanje.

/.../ vonj po pečeni papriki , ki je od jutra do večera plaval pod njihovim domačim stropom /.../	Ves dan se je vonjalo pečeno papriko.
Mama ga je pridelovala iz starega mleka kar na okenski polici, kadar jim je bilo vreme naklonjeno .	Toplo, sončno vreme (da se kisa mleko).
Od besa so ji solze zalile oči .	Močno je jokala, bilo je veliko solz.

Poosebitve se mi ne zdijo težko razumljive, najtežja se mi zdi druga, saj potrebujemo za razumevanje predznanje o kisanju mleka. Vedeti moramo, da ta naraven proces potrebuje toplo in sončno vreme.

PRIMERE

Primere so v romanu Janje Vidmar pogoste, tudi v izbranem odlomku. Pri vsaki primeri bom razložila, kaj je s čim primerjamo in katero skupno lastnost imata oba pojava.

/.../ strjeni šopi las so mu obkrožali lobanjo kot nakodrani zeljnati listi /.../	Primerja šope las z zeljnimi listi. Sklepam da je skupna lastnost zlepljenost in skodranost.
/.../ da nima nobene možnosti, je bilo seveda jasno kot pasulj /.../	Primerja Esmino neuspešno prodajanje vžigalnikov in pasulj. Skupna lastnost je samoumevnost, enostavnost. Kot je preprosto pripraviti pasulj, tudi ni težko ugotoviti, da Esma ne bo prodala dovolj vžigalnikov.
Vedela je, da bi ubijale za njeno postavo in oči , ki so bile takšne barve kot olupljene grozdne jagode /.../	Primerja oči z grozdnimi jagodami. Oboje ima svetlo zeleno barvo.
/.../ zamolklo polt je imela, takšno kot olje dalmatinskih oliv /.../	Primerja olje oliv in Fatimino barvo kože. Skupna lastnost je barva (temnejša).
Bledikave Slovenke pa so se farbale kot semaforji /.../	Primerja bledikave Slovenke in semafor. Skupna lastnost je spreminjanje barve, saj hoče povedati, da se dekleta ličijo.
/.../ ko sta sami, odrezani od sveta kot dva amputirana uda , čemeli v garderobi in malicali.	Primerja Sanjo in Fatimo in dva amputirana uda. Skupna lastnost je ločenost od celote.
/.../ rezini kruha, mastnega od olja, iz katerih so štrlele pečene paprike kot rakove klešče /.../	Primerja pečene paprike in rakove klešče. Skupna lastnost je rdeča barva in dolžina.
Srebrenica je daleč, daleč za njenim življenjem. Kot majhna železniška postaja. Kratek postanek pred novim piskom lokomotive /.../	Primerja Srebrenico in železniško postajo. Skupna lastnost je, da je oboje nekaj, kar je za tabo, preteklost.
/Nuša/ hodi kot kakšna prekleta barbika .	Primerja Nušo in barbiko. Skupna lastnost je vzvišenost in pretirana samozavest, kar sklepam po pridevniku "prekleta".

Janja Vidmar v obravnavanih primerah uporablja nevsakdanje besedišče, ki ni toliko značilno za najstnike. Da primere razumeš, moraš biti tudi bolj razgledan. Najtežje mi je bilo razumeti primero med Srebrenico in železniško postajo.

METAFORE

Metafore so v romanu *Princeska z napako* zelo pogoste, kar trinajst sem jih našla na treh straneh knjige. V tabeli predstavljam moje razumevanje teh besed v prenesenem pomenu.

Kilograma želeja mu zjutraj ni uspelo porazdeliti po lasišču /.../	Pretirana količina, veliko želeja.
»Si že slišala tisti vic o Bosanki, ki pride v Slovenijo?« ji je zapihal na dušo, da jo je zazeblo.	Jo je provociral. Frazem pihati na dušo je sicer pozitiven, vendar ga je Janja Vidmar preoblikovala v negativnega. Brane je Fatimo z vprašanjem prizadel.
... in Esmo bi lahko mirno dala iz kože.	Se ji maščevala.
/.../ je bil prepričan, da je polnjenje ženskih možganov neumnost /.../	Izobrazba za ženske ni pomembna.
To bi pri Nuši in Tadeji sprožilo salve smeha.	Krohota, močan, glasen smeh obeh hkrati.
Vedela je, da bi ubijale za njeno postavo /.../	So ljubosumne na njeno postavo, si jo želijo.
/.../ so se nekatere smrklje že skrivale pod debelimi plastmi pudra /.../	Nosile pretirano količino ličil.
/.../ niso mogle pričarati njenega južnjaškega odtenka /.../	Dobiti njene barve polti.
/.../ je krepko zavijala po prleško.	Govorila v prleškem narečju.
/.../ mestno življenje je navadno sranje /.../	Ni zanimivo, ji ni všeč, v mestu se ne počuti dobro, saj Sanja prihaja s kmetije.
To so bile malice za bogove!	Odlične, dobre malice.
/.../ in si s hrbtno stranjo dlani obrisala masten venček okrog ust.	Mast, umazanija zaradi prehranjevanja okoli ust v obliki venčka.
/.../ kadar jo je najedal virus dobrote /.../	Je bila dobrodušna, pripravljena deliti malico.

Janja Vidmar uporablja metafore, ki so nastale na osnovi vsakdanjih izrazov, vendar menim, da so bolj zahtevne za razumevanje kot metafore Vinka Möderndorferja. Najtežje mi je bilo razumeti metaforo »ji je zapihal na dušo, da jo je zazeblo«.

5. 2. 1 SLOG V ROMANU PRINCESKA Z NAPAKO

Pisateljica v romanu pogosto uporablja pesniška sredstva, zaradi tega je branje in razumevanje romana zahtevnejše. Pojavlja se več besed, za katere menim, da jih najstniki še ne razumemo. Ker je glavna književna oseba begunka iz Bosne in živi v

Sloveniji s svojo družino, so v romanu pogoste povedi v bosanskem jeziku ali pa v »polomljeni« slovenščini, kot jo imenuje tudi pripovedovalec.

Knjiga je izšla leta 2002, kar je šest let pred mojim rojstvom. V besedilu je prisotnega veliko slenga, opažam pa, da se med današnjimi najstniki ne govori več. Zato pričakujem, da je mojim bralcem manj blizu. Uporabljenih je tudi veliko vulgarnih besed, saj je takšen način govora značilen za veliko književnih oseb.

6 RAZUMEVANJE PESNIŠKIH SREDSTEV – RAZISKAVA MED BRALCI

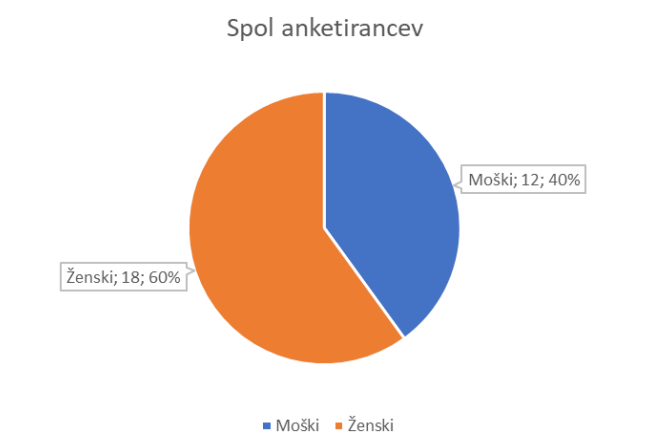
6. 1 NAMEN RAZISKAVE

Z raziskavo sem želela ugotoviti, kako devetošolci, moji sošolci in prijatelji, razumejo pesniška sredstva v izbranih odlomkih. Zanimalo me je, ali bo njihovo razumevanje podobno kot moje ali se bo razlikovalo. Želela sem tudi izvedeti, kateri odlomek jim bo bolj všeč in katerega bodo bolje razumeli. Postavila sem si tudi vprašanje, kako bodo pesniška sredstva razumeli tisti, ki ne berejo oziroma berejo zelo malo. Predvidevam, da boljši bralci pesniških sredstev ne bodo razumeli dobesedno.

6. 2 POTEK DELA

Za raziskavo sem izbrala trideset devetošolcev, mojih sošolcev in prijateljev. Prosila sem jih, da preberejo odlomka iz obeh romanov, nato pa rešijo vprašalnik, v katerem razložijo pesniška sredstva, kot jih oni razumejo.

Sodelovalo je osemnajst deklet in dvanajst fantov. Graf 1 prikazuje deleže anketirancev po spolu.

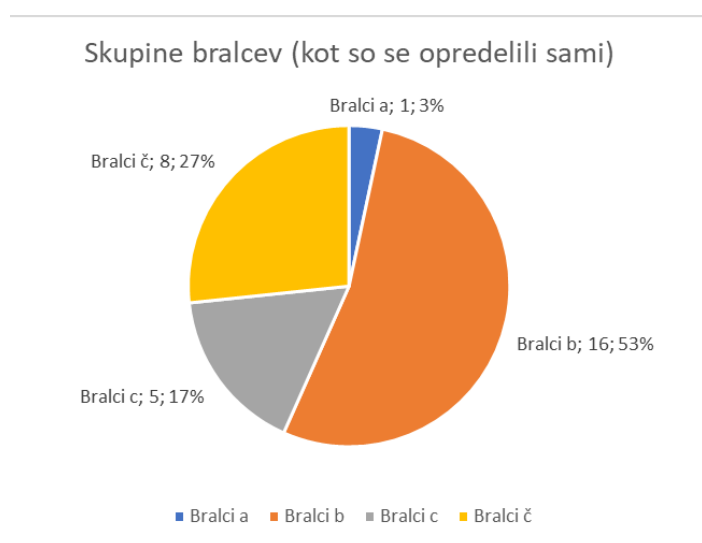

Graf 1: Anketiranci po spolu

Anketa je bila anonimna. Sošolce pa sem prosila, da se sami opredelijo, koliko berejo. Lahko so izbirali med štirimi možnostmi:

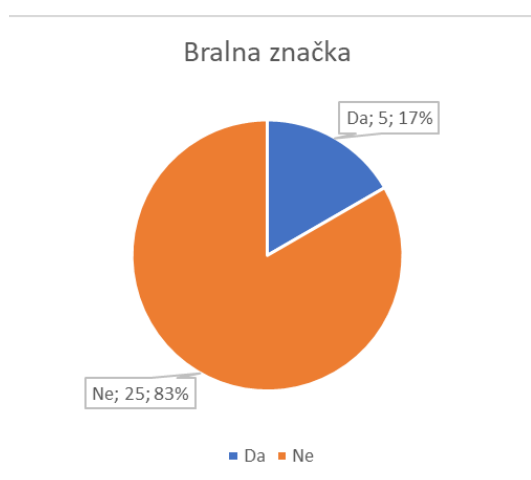
- a) v šolskem letu ne prebere nobene knjige
- b) v šolskem letu preberejo samo obvezne knjige (domače branje)
- c) v šolskem letu preberejo poleg obveznih vsaj še pet knjig na leto
- č) v šolskem letu preberejo poleg obveznih več kot pet knjig na leto

Tako sem za potrebe analize vprašalnika bralce razdelila na bralce a, b, c in č. Graf 2 prikazuje deleže posameznih bralcev.

Graf 2: Anketiranci glede na vrsto bralca

Zanimalo me je tudi, ali anketiranci berejo za bralno značko ali ne. Pet jih je odgovorilo DA, petindvajset pa NE. Rezultat predstavlja Graf 3.

Graf 3: Ali bereš za bralno značko?

Zavedam se, da je vzorec tridesetih anketirancev majhen in da bi dobila bolj zanesljive rezultate, če bi jih odgovarjalo več.

Sama sem za branje odlomkov in reševanje vprašalnika potrebovala petindvajset minut, zato sem menila, da bo za sošolce ena šolska ura dovolj. Izkazalo se je, da kar nekaj anketirancev vprašalnika ni rešilo do konca. Ugotavljam, da so razlogi naslednji:

- bili so slabši bralci, brali so počasi, zmanjkalo jim je časa,
- nekateri niso bili motivirani, težje primere so spuščali in vprašalnika niso rešili v celoti,
- nekateri so se reševanju pridružili malo kasneje, vendar sem želela, da prav tako izpolnijo vprašalnik, saj sem želela dobiti čim več razlag posameznega pesniškega sredstva,
- sošolka, ki ji slovenščina ni materni jezik, je reševala počasneje.

Le eden od bralcev se je opredelil, da sploh ne bere. Zanimivo je, da so bili njegovi odgovori smiselni in le redko ni odgovoril. Bralca nisem prepoznala. Moje predvidevanje je, da je morda več bral, ko je bil mlajši.

6. 3 PREDSTAVITEV REZULTATOV

Razumevanje pesniških sredstev bom predstavila v obliki tabele. V levem stolpcu je napisan primer, v desnem s krepkim tiskom moje razumevanje, pod tem pa so po alinejah razvrščeni odgovori anketirancev. Ti so združeni tako, da so pod eno alinejo odgovori, ki so si bili zelo pomensko podobni.

Na zadnjem mestu sta vedno alineji:

- **Nesprejemljiv odgovor:** To pomeni, da bralec po mojem mnenju ni pravilno razumel oziroma razložil pesniškega sredstva ali pa ga je razumel dobesedno.
- **Ni odgovora:** To pomeni, da bralec tega pesniškega sredstva ni razložil.

Pri teh dveh alinejah je tudi navedeno, kateri bralci so podali takšne odgovore. Bralce sem razdelila v štiri skupine: bralci a, b, c in č po ključu, ki sem ga razložila zgoraj.

6. 3. 1 RAZUMEVANJE PESNIŠKIH SREDSTEV V ROMANU KOT V FILMU

OKRASNI PRIDEVKI

Navodilo: V levem stolpcu sta označena okrasna pridevka iz romana *Princeska z napako*. V desni stolpec za vsakega napiši, kako ga razumeš/kaj po tvojem mnenju pomeni v besedilu.

»Moj šef je čista luknja! «	Nedelaven, neuporaben, zanič – neumen, slab, brezvezen: 14 – ni izobražen: 6 – nesposoben: 3 – ni urejen: 1 – dolgočasen: 1 – mu ni všeč: 1 – ni odgovora: 3 (b)
/.../ so ji za spomin poklonile to zeleno šavje .	Velika gosta zelena rastlina, ki Gašperju ni všeč, saj ga spominja na dan, ko je mama izgubila službo. – zelena rastlina: 8 – grda rastlina/roža: 6 – roža: 5 – grmovje/plevel: 2 – brez cveta: 2 – ceneno: 1 – nesrečen spomin: 1 (č) – ni odgovora: 5 (5 b, 1 č)

Okrasne pridevke so bralci dobro razumeli, odgovorov niso napisali le bralci b. Bralka č je izjema, saj slovenščina ni njen materni jezik. Vsi odgovori se mi zdijo sprejemljivi, čeprav so nekateri splošni. Pri prvem okrasnem pridevku so se bralci bolj osredotočili na šefov značaj (15 odgovorov) kot na njegovo izobrazbo in sposobnosti (9 odgovorov). Pri drugem okrasnem pridevku so odgovori zelo različni, vsi pa so povezani s tem, da gre za rastlino (23 odgovorov), izstopata dva odgovora, to sta *ceneno* in *nesrečen spomin*. Bralka sta zaznala negativen prizvok tega okrasnega pridevka, povezan z izgubo službe Gašperjeve mame, ki so ji sodelavke podarile ceneno darilo.

POOSEBITVE

Navodilo: V levem stolpcu sta označeni poosebitvi iz romana Kot v filmu. V desni stolpec vsako razloži s svojimi besedami, kakor jo ti razumeš.

In potem smo vsi trije gledali žrebanje in držali pesti, da ne bi zadela atova številka .	... da ne bi oče zmagal na loteriji. – da ne bi oče zmagal na loteriji: 22 – nesprejemljiv odgovor (da bi zmagal, da ne bi poklical, da ne bi bila prava): 4 (3 c, 1 b) – ni odgovora: 4 (5 b, 1 c)
Mogoče je bilo zraven še nekaj jeze, ki se je kazala v stisnjenih ustnicah	Bila je jezna, zato je stiskala ustnice. – jeza: 22 – ni se smejal: 1 – molčeče ustnice: 1 – nesprejemljiv odgovor (prepoznavanje iz obraza; ker ga je poklical šef Viktor): 2 (b) – ni razložil: 4 (2 b, 1 c, 1 č)

Razumevanje poosebitev je bilo zelo usklajeno, saj je kar 22 od 30 bralcev odgovorilo skoraj enako. Pojavilo pa se je tudi nekaj nesprejemljivih odgovorov, podali so jih bralci b in c. Bralka č je sošolka, ki ji materni jezik ni slovenščina. Bralci, ki niso odgovorili, so pretežno bralci b. Med njimi opazimo tudi bralce c, ki so se opredelili, da poleg obveznega branja preberejo vsaj še pet knjig na leto, zanimivo bi bilo ugotavljati, kakšno literaturo berejo. Morda z njo ne pridobivajo dovolj besednega zaklada.

PRIMERE

Navodilo: V levem stolpcu so označene primere iz romana Kot v filmu. V desni stolpec vsako razloži s svojimi besedami: povej, kaj je po tvojem mnenju skupnega stvarima/pojmomoma/pojavoma, ki ju pisatelj primerja.

/.../ so mu ušesa začela žareti kot rdeča luč na semaforju /.../	Rdeča barva. – rdeča barva: 16 – jeza: 6 – vroče mu je bilo: 1 – nesprejemljiv odgovor: zeblo ga je: 2 (b) – ni odgovora: 5 (2 b, 2 c, 1 č)
In prav tisti trenutek je zazvonil njegov mobi . Znana melodija v štirih tonih. Mislim, da je to najbolj značilen zvok iz Beethovnovе Pete simfonije. Sem preveril na You-	Napetost. – strašno/srhljivo: 19 – nesprejemljiv odgovor (je ne mara, zvok, da se hitro oglasiš): 3 (2 b, 1 č) – ni odgovora: 8 (4 b, 2 c, 2 č)

tubu. Ata si jo je izbral za vse službene klice. Zelo dramatično se sliši. Kot uvod v srhljivko. Kot glasba, ki napove, da bo vsak hip v sobo vstopil morilec.	
Potem je /oče/ samo še kimal in se butasto smehljal, kot da je pravkar izvedel, da je zadel glavni dobiček na lotu, hkrati pa ve, da mu je mama oprala hlače z loto listkom vred.	Nelagoden občutek. – pretvarjal se je: 13 – smejal se je: 6 – ni mogel skriti veselja: 2 – ni odgovora: 9 (5 b, 2 c, 2 č)

Približno polovica bralcev je dokaj usklajeno razumela navedene primere. Najbolj usklajeno so razumeli primero z glasbo zvonjenja. Sklepam, da jim je bila primera blizu, ker je povezana s telefonom. Zanimivo bi bilo ugotoviti, koliko anketirancev pozna Beethovnov Peto simfonijo. Pojavilo se je nekaj nesprejemljivih odgovorov, največkrat so jih napisali bralci b. Kar veliko število bralcev odgovora ni napisalo, večinoma so to bili bralci b. Bralca č očitno nista bila motivirana, saj se iz celotnega njunega vprašalnika vidi, da nista zbrano odgovarjala. Zadnji dve primeri sta očitno zahtevnejši, saj odgovora ni zapisala skoraj tretjina bralcev.

METAFORE

Navodilo: V levem stolpcu so označene besede/besedne zveze v prenesenem pomenu (metafore) iz romana Kot v filmu. V desni stolpec vsako razloži s svojimi besedami:

Na to blazno pade .	To mu je še posebej všeč. – je všeč: 6 – nasede: 4 – prime: 1 – nekaj uspe: 1 – nesprejemljiv odgovor: 10 (zelo, poškodba, brez posledic, si je zapomnil, definitivno; 9 b, 1 č) – ni odgovora: 7 (3 b, 3 c, 1 č)
Joj, očitno je film Petek trinajstega res slabo deloval na mojo psiho .	Je bil neprimeren zanj. – slabo vplival: 9 – spremenil se je: 7 – slabo počutje/depresija/psihične težave: 5 – pokvaril ga je: 1 – nesprejemljiv odgovor (duša): 1 (č) – ni odgovora: 7 (5 b, 2 c)
»Moj šef je čista luknja! «	Je nesposoben, slab. – slab: 9

	– neumen: 9 – dolgočasen: 4 – brez vrednot: 2 – nesprejemljiv odgovor (zanemarjen, car): 2 (2 b) – ni odgovora: 4 (3 b, 1 c)
»Če se jaz ne bi spoznal na stvar, bi imeli v podjetju katastrofo.	Bi imeli težave, bi podjetje propadlo. – propad/stečaj: 14 – problem: 2 – slabo: 3 – nesprejemljiv odgovor (reši podjetje, edini dela): 5 (5 b) – ni odgovora: 6 (4 b, 1 c, 1 č)
Ta ta ta taaaaaa, se je zaslišalo. Ata je zavil z očmi	Mu ni bilo všeč. – naveličanost: 11 – ni mu bilo všeč: 5 – bil je vzvišen: 1 – nesprejemljiv odgovor (razočaran, dobessedno): 4 (1 a, 2 b, 1 č) – ni odgovora: 9 (6 b, 2 c, 2 č)
Nasmeh se mu je razpotegnil vse od levega do desnega ušesa, ki sta zdaj utripali v vseh rdečih odtenkih.	Bilo mu je nerodno. – rdeč: 7 – nerodno: 2 – nesprejemljiv odgovor (jeza, vesel, da ga zebe): 9 (5 b, 4 č) – ni odgovora: 12 (7 b, 3 c, 2 č)
/.../ se je sladko oglasil /.../	Lažno, hinavsko. – prijazno/lepo: 11 – hinavsko: 5 – vesel: 4 – nesprejemljiv odgovor (zaljubljen): 1 (b) – ni odgovora: 9 (5 b, 2 c, 2 č)
Midva z mamó sva se pobrala iz dnevne sobe.	Sva odšla. – šla/odšla: 21 – nesprejemljiv odgovor (prav je tako): 1 (a) – ni odgovora: 8 (4 b, 2 c, 2 č)
/... mama/ ropota z lonci /.../	Kuha. – kuha: 4 – dobessedno (ropota, dela hrup): 12 – nesprejemljiv odgovor (jezna): 4 (2 b, 2 č) – ni odgovora: 10 (6 b, 2 c, 2 č)

Menim, da so metafore oziroma besede v prenesenem pomenu najtežje razumljive med vsemi pesniškimi sredstvi, saj je bilo veliko nesprejemljivih odgovorov. Ta sklop je bil čisto na koncu vprašalnika in pokazalo se je, da je številnim (slabšim) bralcem že padla pozornost ali pa zaradi počasnega branja in reševanja niso prišli do konca z reševanjem. Proti koncu ankete je takih bralcev že okoli ena tretjina, od osem do dvanajst. Med nesprejemljivimi odgovori najbolj izstopa metafora **utripali v vseh rdečih odtenkih**. Predvidevam da bralci niso prebrali odlomka, saj bi le tako lahko ugotovili pomen iz sobesedila.

6. 3. 2 RAZUMEVANJE PESNIŠKIH SREDSTEV V ROMANU PRINCESKA Z NAPAKO

Odlomku sem dodala slovarček s prevodi besed oz. povedi, ki niso zapisane popolnoma v slovenščini. S takšnim slovarčkom je sicer opremljena tudi knjiga. Dodatno sem razložila še besedo *klas*, ker sem predvidevala, da je bralci morda ne bodo razumeli.

OKRASNI PRIDEVKI

Navodilo: V levem stolpcu sta označena okrasna pridevka iz romana *Princeska z napako*. V desni stolpec za vsakega napiši, kako ga razumeš/kaj po tvojem mnenju pomeni v besedilu.

V tem gnilem klasu se ne moreš vklopit /.../	V nepovezanem razredu, razredu s slabimi odnosi. – splošen odgovor: slab, čuden: 18 – slabi odnosi (zafrkavanje, nesodelovanje, pokvarjenost, opravljanje): 5 – slabo počutje stranske osebe: 3 – drugačnost stranske osebe: 1 – naporen: 1 – ni razložil: 2 (2 b)
/.../ so ji nad ogromnim sendvičem štrleli neubogljivi , tršati lasje /.../	Umazani, nepočesani, neurejeni lasje. – štrleči, nepočesani lasje: 19 – lasje, ki jih ne more ukrotiti: 3 – lasje, ki ji niso všeč: 2 – dolgi lasje: 1 – slaba genetika las: 1 – štrleli lasje, ki jih ni mogla popraviti tako, da bi ji bili všeč: 1 – ni razložil: 3 (bralec 2 b, č)

Okrasna pridevka so bralci usklajeno razumeli. V prvem primeru je približno tretjina bralcev zaznala, da je beseda »gnil« povezana z odnosi. Dve tretjini pa sta odgovorili le

splošno. Bralcev, ki niso odgovorili, je bilo malo, pričakovano so bili to bralci b in bralka č, ki ji slovenščina ni materni jezik. V drugem primeru je bil zanimiv odgovor »*slaba genetika las*«, saj je bralec razmišljal izredno izvirno.

POOSEBITVE

Navodilo: V levem stolpcu so označene poosebitve iz romana *Princeska z napako*. V desni stolpec vsako razloži s svojimi besedami, kakor jo ti razumeš.

/.../ vonj po pečeni papriki, ki je od jutra do večera plaval pod njihovim domačim stropom /.../	Ves dan se je vonjalo pečeno papriko. – stalna prisotnost vonja: 19 – samo to jedo: 1 – smrad: 4 – nesprejemljiv odgovor (neoprano): 1 (b) – ni odgovora: 5 (4 b, 1 c)
Mama ga je pridelovala iz starega mleka kar na okenski polici, kadar jim je bilo vreme naklonjeno.	Toplo, sončno vreme (da se kisa mleko). – dobro (splošen odgovor): 18 – nesprejemljiv odgovor (mamina motivacija za delo, hlajenje hrane pri oknu, ko so imeli mleko, mrzlo vreme, slabo vreme): 8 (1 a, 4 b, 3 č) – ni odgovora: 4 (3 b, 1 c)
Od besa so ji solze zalile oči.	Močno je jokala, bilo je veliko solz. – jok: 25 – nesprejemljiv odgovor (jeza): 2 (2 b) – ni odgovora: 3 (bralec 2 b, 1 c)

Bralci so najbolje razumeli tretji primer, saj je kar 25 pričakovanih odgovorov (jok). Tudi v prvem primeru niso imeli večjih težav. Najtežje so razumeli drugo poosebitev, to sem tudi pričakovala. 18 odgovorov je bilo preveč splošnih, saj ne povedo, kakšno vreme je dobro za kisanje mleka. Kar 8 odgovorov pa je bilo nesprejemljivih.

PRIMERE

Navodilo: V levem stolpcu so označene primere iz romana *Princeska z napako*. V desni stolpec vsako razloži s svojimi besedami: povej, kaj je po tvojem mnenju skupnega stvarima/pojmoma/pojavoma, ki ju pisateljica primerja.

/.../ strjeni šopi las so mu obkrožali lobanjo kot nakodrani zeljnati listi /.../	Zlepljenost in skodranost. – zlepljeni lasje: 6 – neurejeni/nepočesani: 5
---	---

	– skodrani lasje: 5 – grozni/grdi: 3 – gosti lasje: 1 – lase je imel čez obraz: 1 – nesprejemljiv odgovor (bilo podobno, strnjeni): 3 (2 b, 1 č) – ni odgovora: 6 (bralec 3 b, 2 c, 1 č)
/.../ da nima nobene možnosti, je bilo seveda jasno kot pasulj /.../	Samoumevnost, enostavnost. – čisto/zelo jasno: 17 – lahko za razumeti: 2 – takoj so vedeli: 2 – vse je bilo dogovorjeno: 1 – nesprejemljiv odgovor (oboje ponazarja lastnost, hitra hrana): 2 (b) – ni odgovora: 6 (3 b, 1 c, 2 č)
Vedela je, da bi ubijale za njeno postavo in oči , ki so bile takšne barve kot olupljene grozdne jagode /.../	Zelena barva. – lepe oči: 11 – svetlo zelene: 2 – <i>vijolične</i>: 2 – svetleče: 1 – <i>rjave</i>: 1 – <i>rdeče</i>: 1 – nesprejemljiv odgovor (barve kot grozdje, da bi vse naredili, ljubosumje): 7 (2 b, 2 c, 3 č) – ni odgovora: 5 (4 b, 1 c)
/.../ zamolklo polt je imela, takšno kot olje dalmatinskih oliv /.../	Temnejša barva. – temna: 5 – lepa: 4 – sijoča: 3 – rumena: 2 – grda: 2 – nesprejemljiv odgovor (iste barve): 4 (2 b, 1 c, 1 č) – ni odgovora: 10 (6 b, 1 c, 3 č)
Bledikave Slovenke pa so se farbale kot semaforji /.../	Spreminjanje barve. – ličenje: 7 – so zardele: 7 – zavist/ljubosumje Slovenk: 3 – blede polt: 2 – različne barve las: 1 – bile so jezne: 1 – svetle so se: 1

	– nesprejemljiv odgovor (lene): 1 (b) – ni odgovora: 7 (5 b, 1 c, 1 č)
/.../ ko sta sami, odrezani od sveta kot dva amputirana uda , čemeli v garderobi in malicali.	Ločenost od celote. – sami, osamljeni: 11 – da sta drugačni: 1 – nesprejemljiv odgovor (jima je vseeno, nič ne vesta): 2 (b) – ni odgovora: 16 (9 b, 4 c, 3 č)
/.../ rezini kruha, mastnega od olja, iz katerih so štrlele pečene paprike kot rakove klešče /.../	Dolžina, rdeča barva. – hrana ni bila dobra: 3 – bile so zažgane: 3 – rdeče: 2 – majhne: 1 – nesprejemljiv odgovor (paprike kot rakove klešče, so štrlele): 9 (4x b, 3x c, 2x č) – ni odgovora: 12 (8 b, 2 c, 2 č)
Srebrenica je daleč, daleč za njenim življenjem. Kot majhna železniška postaja. Kratek postanek pred novim piskom lokomotive.	Nekaj, kar je za tabo, preteklost. – preteklost/prejšnje življenje: 8 – ni napredka in da vse ostaja le želja: 1 – ni odgovora: 21 (1 a, 13 b, 3 c, 4 č)
/Nuša/ hodi kot kakšna prekleta barbika .	Samozavest, vzvišenost. – samovšečno: 4 – kot model: 4 – grdo: 3 – vzvišeno: 3 – je popularna: 1 – nenatančen odgovor (na kak način hodi, kot barbika): 6 (1x a, 1x b, 2x c, 2x č) – ni odgovora: 9 (bralec 6x b, 2x c, 1x č)

Kot najtežji sta se pokazali primeri Fatime in Sanje z amputiranimi udoma ter Srebrenice z železniško postajo. To sem tudi pričakovala, saj je za razumevanje potrebna širša razgledanost. Pri primeri oči z grozdnimi jagodami je nekaj bralcev spregledalo pridevnik olupljeno in so zapisali neustrezno barvo (vijolična, rdeča, rjava). Izvirna se mi zdi razlaga primere s Srebrenico »ni napredka in vse ostaja le želja«. Bralci, ki niso odgovorili, so pretežno bralci b.

METAFORE

Navodilo: V levem stolpcu so označene besede/besedne zveze v prenesenem pomenu (metafore) iz romana Princeska z napako. V desni stolpec vsako razloži s svojimi besedami:

Kilograma želeja mu zjutraj ni uspelo porazdeliti po lasišču /.../	Pretirana količina, veliko želeja. – veliko: 17 – ni mu uspelo narediti frizure: 7 – ni odgovora: 6 (3 b, 2 c, 1 č)
»Si že slišala tisti vic o Bosanki, ki pride v Slovenijo?« ji je zapihal na dušo, da jo je zazeblo.	Je provociral. – žalil jo je: 13 – bilo jo je strah: 4 – bilo ji je neprijetno: 2 – da se ji je približeval: 1 – osupnil jo je: 1 – prilizoval se ji je: 1 – nesprejemljiv odgovor (jeza, pristop do njene duše): 2 b – ni odgovora: 6 (4 b, 1 c, 1 č)
... in Esmo bi lahko mirno dala iz kože.	Se ji maščevala. – jo je pretepla: 7 – jo je prestrašila: 3 – jo je kregala: 2 – bila je jezna/besna: 1 – nesprejemljiv odgovor (slekla, lahko, jo dala iz kože, nekaj skriva v sebi, jo ubila): 9 (6 b, 2 c, 1 č) – ni odgovora: 8 (3 b, 2 c, 3 č)
/.../ je bil prepričan, da je polnjenje ženskih možganov neumnost /.../	Izobrazba za ženske ni pomembna. – učenje, izobraževanje: 9 – nesprejemljiv odgovor (da so pametne: 3, da so neumne, nimajo pameti: 3, da razmišljajo: 1, se ne splača: 1, da jim govoriš: 1, da jih napihujejo: 1, so že dovolj pametne: 1, so neumne: 1, prepričevanje: 1): 13 (1 a, 8 b, 1 c, 3 č) – ni odgovora: 8 (4 b, 1 c, 2 č)
To bi pri Nuši in Tadeji sprožilo salve smeha.	Krohot, močan, glasen smeh obeh hkrati. – zelo bi se smejali, zelo bi bilo smešno: 5 – veliko smeha: 6 – izbruh/napad smeha: 2

	– smeh: 4 – zbadanje, posmehovanje: 2 – nesprejemljiv odgovor: 2 (da bi proslavljali, da bi bili slavni – 2 b) – ni odgovora: 9 (4 b, 2 c, 3 č)
Vedela je, da bi ubijale za njeno postavo /.../	So ljubosumne na njeno postavo, si jo želijo. – rade bi imele, želijo, hočejo njeno postavo: 13 – vse bi naredile, dale za njeno postavo: 8 – postava se jim zdi dobra: 1 – so ljubosumne: 1 – nesprejemljiv odgovor: 1 (da bi umrle, c) – ni odgovora: 6 (4 b, 1 c, 1 č)
/.../ so se nekatere smrklje že skrivale pod debelimi plastmi pudra /.../	Nosile pretirano količino ličil. – so se ličile, nosile make up: 9 – veliko pudra: 3 – močno naličene: 4 – nosile puder: 2 – so se predčasno ličile: 1 – naličene, da se jih ni dalo prepoznati: 1 – so se lišpale: 1 – delno sprejemljivo: so se šminkale, nosile maskaro: 2 – ni odgovora: 6 (4 b, 1 c, 1 č)
/.../ niso mogle pričarati njenega južnjaškega odtenka /.../	Dobiti njene barve polti. – niso mogle imeti njene barve/njene polti/takšne polti: 9 – niso mogle imeti temne polti: 6 – imeti njene lepote: 1 (b) – niso mogle biti takšne kot ona: 1 (b) – nesprejemljivo: 3 (ostanka domovine, črna barva, imela je drugačno barvo pudra - 3 b) – ni odgovora: 10 (8 b, 1 c, 1 č)
/.../ je krepko zavijala po prleško.	Govorila v prleškem narečju. – govorila je v narečju: 7 – govorila je po prleško: 4 – imela je drugačen naglas: 10 – bila je iz Prlekije: 1 – nesprejemljiv odgovor: govorila je drug jezik: 1 (b) – ni odgovora: 6 (4 b, 1 c, 1 č)
/.../ mestno življenje je navadno sranje /.../	Ni zanimivo, ji ni všeč, Sanja se v mestu ne počuti dobro, saj prihaja s kmetije. – slabo/bedno/grozno: 22 – nimaš miru: 1

	– ni odgovora: 7 (4 b, 2 c, 1 č)
To so bile malice za bogove!	Odlične, dobre malice. – dobre/okusne/odlične: 18 – malice za večvredne ljudi: 1 – nesprejemljiv odgovor (lepe, za bogove, hrana): 4 (b) – ni odgovora: 7 (3 b, 3 c, 1 č)
/.../ in si s hrbtno stranjo dlani obrisala masten venček okrog ust.	Mast, umazanija zaradi prehranjevanja okoli ust v obliki venčka. – mast/umazanija: 14 – obrisala okoli ust (nenatančno) : 2 – šminka: 1 – nesprejemljiv odgovor (lep venček): 1 (b) – ni odgovora: 12 (7 b, 2 c, 1 č)
/.../ kadar jo je najedal virus dobrote /.../	Je bila dobrodušna, pripravljena deliti malico. – je bila prijazna: 6 – je bila dobrodušna: 4 – nesprejemljiv odgovor (da bo boljša, lakota, se ji je ljubilo): 5 (1 a, 3 b, 1 č) – kadar je bila dobre volje: 2 – ni odgovora: 13 (7 b, 3 c, 2 č)

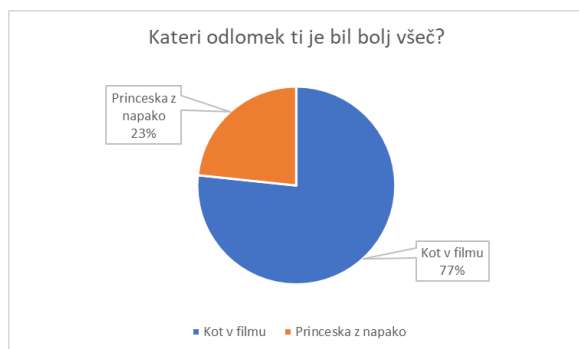
Metafor je veliko in zagotovo otežujejo razumevanje odlomka. Pokazalo se je, da so bralci najtežje razumeli metafore *dala iz kože* (9 nesprejemljivih, 8 – ni odgovora) in *polnjenje ženskih možganov* (13 nesprejemljivih, 8 – odgovora). Predvidevam, da se ti dve metafori ne uporabljata v najstniškem jeziku. Pri metaforah *pričarati južnjaški odtenek*, *masten venček* in *najedal virus dobrote* je največji delež vprašalnikov brez odgovora, in sicer ena tretjina ali več. Tudi v tem primeru gre za besedišče, ki ni vsakdanje med najstniki. Metafore so v odlomku zelo pogoste, kar je še otežilo razumevanje.

6. 3. 3 PRIMERJAVA UGOTOVITEV O RAZUMEVANJU PESNIŠKIH SREDSTEV V ROMANU KOT V FILMU IN V ROMANU PRINCESKA Z NAPAKO

Bralce sem v vprašalniku prosila, da se odločijo, kateri odlomek jim je bil bolj všeč in zakaj. Sedmim je bil bolj všeč roman *Princeska z napako*. Njihove utemeljitve so bile, da jim je bil bolj zanimiv, da se v njem dogaja več zanimivih stvari, ga še niso prebrali, ker govori o splošnih težavah. Med temi sedmimi anketiranci so bili bralec a, dva bralca b in štirje bralci č. Bralec a me je z odgovorom presenetil.

23 anketirancem pa je bil bolj všeč roman *Kot v filmu*. Ti bralci so odločitev utemeljili, da jim je bil bolj zanimiv, ker so nekateri prebrali že celo knjigo, ker jim je všeč pisanje Vinka Möderndorferja, ker je bolj zabaven, sproščen, ker je lažje razumljiv, ker je boljši

začetek, ker jim je bilo všeč dogajanje, ker se v njem manj dogaja in nastopa manj oseb, zato je knjiga lažje razumljiva, ker pripoveduje, kot da bi bilo v filmu. Rezultate prikazuje Graf 4:

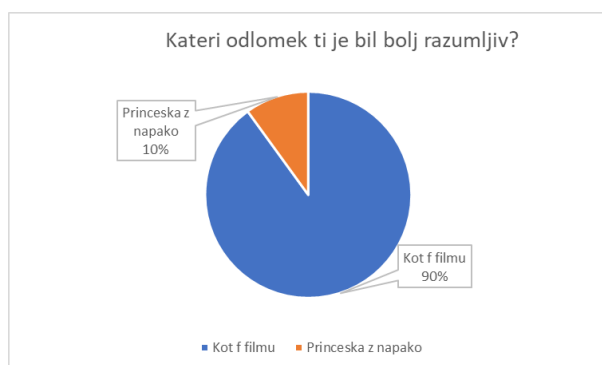

Graf 4: Kateri odlomek ti je bil bolj všeč?

Tudi sama sem pričakovala takšen rezultat. Bralcem se je med drugim zdel roman Kot v filmu manj zapleten in lažje razumljiv.

Bralci so v vprašalniku odgovorili tudi, kateri odlomek je bil zanje bolj razumljiv in zakaj. Trem anketirancem je bil bolj razumljiv odlomek romana Princeska z napako. Eden ni utemeljil odgovora, enemu se je zdela tema lahkotna, drugi pa je menil, da je Möderndorferjeva zgodba bolj splošna. Eden od anketirancev je bil bralec b, druga dva pa sta bila bralca č.

27 anketirancev je bolje razumelo odlomek romana Kot v filmu. Njihove utemeljitve so bile: ker je vse bolje razloženo, se lažje bere, ne vsebuje težkih besed, ker so ga nekateri že prebrali, je bolj vsakdanji, ker je dogodek bolj natančno opisan, so preprostejši dialogi, ker je vsebina problem, s katerim se soočam, drugačen slog pisanja, preprost slog, ker zgodbo pripoveduje prvoosebni pripovedovalec. Rezultate prikazuje Graf 5:

Graf 5: Kateri odlomek ti je bolj razumljiv?

Utemeljitev bralcev so potrdile moja pričakovanja, saj so izpostavili, da se roman Kot v filmu lažje bere, ker vsebuje manj težkih besed in ima bolj preprost slog. Presenetila me je ugotovitev, da je bil bralcu všeč prvoosebni pripovedovalec, ker je v odgovoru uporabil strokovni izraz.

Raziskava je pokazala, da so bralci bolje razumeli pesniška sredstva v romanu *Kot v filmu*. Najtežje so razumeli metafore, pri razumevanju okrasnih pridevkov, poosebitev in primer niso imeli toliko težav. Pri razlaganju okrasnih pridevkov ni bilo nesprejemljivih odgovorov, pri razumevanju poosebitev so taki bili največ štirje, primere pa sta neustrezno razložila največ dva. Najbolj pogosto so se nesprejemljivi odgovori pojavljali pri metaforah, takih je bilo največ deset (blazno pade, utripali v rdečih odtenkih). V romanu *Kot v filmu* je pesniških sredstev na splošno manj in so lažje razumljiva. Ustvarjena so na osnovi vsakdanjega besedišča najstnikov.

Bralci b so pesniška sredstva najmanj razumeli ali so jih razumeli neustrezno, dobesedno ali pa so jih samo prepisali. Med bralci b je bilo tudi največ tistih, ki pesniških sredstev niso razumeli.

Potrdila so se moja pričakovanja, da bodo bralci težje razumeli odlomek iz romana *Princeska z napako*. Pri razumevanju okrasni pridevkov ni bilo nesprejemljivih odgovorov, okrasni pridevki pa so bili tudi redki (dva). Tudi poosebitve niso bile pogoste (bile so tri) in so jih bralci ustrezno razumeli. Skoraj tretjina nesprejemljivih odgovorov je bilo pri poosebitvi *je bilo vreme naklonjeno*. Primere in metafore so v odlomku zelo skoncentrirane. Na treh straneh knjige sem prepoznala devet primer in trinajst metafor, torej je slog Janje Vidmar zahtevnejši. Največje število nesprejemljivih odgovorov pri primerah je bilo devet (*pečene paprike kot rakove klešče*). Največje število bralcev, ki niso napisali odgovora, je bilo 21 (*Srebrenica kot železniška postaja*), tretjina ali več pesniških sredstev brez odgovora je bila še pri primerih *polt kot olje dalmatinskih oliv*, *amputirana uda*, *rdeče paprike kot rakove klešče*.

Pri metaforah je bilo največ nesprejemljivih odgovorov (okoli tretjina) pri primerih *polnjenje ženskih možganov* (13), *dala iz kože* (9). Več kot tretjino neodgovorjenih primerov predstavljajo metafore: *pričarati južnjaški odtenek* (10), *masten venček* (12), *najedal virus dobrote* (13). Največji delež bralcev, ki niso napisali odgovora ali so napisali nesprejemljivega, so največkrat bralci b.

7 OVREDNOTENJE HIPOTEZ

Hipoteza 1: Nagrajeni avtorji mladinskih romanov uporabljajo veliko pesniških sredstev.

Potrjujem hipotezo 1, saj sem v raziskovalni nalogi obravnavala romana Janje Vidmar in Vinka Möderndorferja, ki sta večkrat nagrajena avtorja mladinskih romanov. Z analizo odlomkov sem dokazala, da pogosto uporabljata pesniška sredstva. Kot sem ugotovila, bogat slog ni edino merilo za literarno nagrado, je pa tudi to pomembno. Nagrajena dela obravnavajo aktualne teme in pomembne vrednote. Ugotovila pa sem, da Janja Vidmar uporablja več pesniških sredstev. Ta so tudi bolj zahtevna in vsebujejo bolj neobičajno besedišče za današnje najstnike.

Hipoteza 2: Bralci lažje razumejo pesniška sredstva v romanu Vinka Möderndorferja.

Hipotezo 2 lahko potrdim. Anketirani bralci so v veliki večini izbrali odgovor, da so pesniška sredstva v romanu Kot v filmu bolje razumeli. To je pokazala tudi raziskava, saj je bilo razumevanje teh pesniških sredstev boljše. Tudi sama sem lažje razumela pesniška sredstva Vinka Möderndorferja, saj so bližje današnji najstniški govorici. Zgodbo pripoveduje prvoosebni pripovedovalec Gašper, ki je tudi sam najstnik.

Hipoteza 3: Bralcem bo bolj všeč roman Vinka Möderndorferja.

Hipotezo 3 lahko potrdim, saj je zaradi prvoosebnega pripovedovalca zgodba bolj blizu in bolj zanimiva najstnikom. To so potrdili tudi bralci, ki so v anketi v veliki večini izbrali, da jim je roman Kot v filmu bolj všeč. Tudi zato, ker je manj zapleten in lažje razumljiv.

Hipoteza 4: Najstniki podobno razumemo pesniška sredstva v mladinskih romanih.

Hipotezo 4 lahko deloma potrdim, saj je razumevanje pesniških sredstev odvisno od besednega zaklada in splošne razgledanosti posameznega bralca. 53 odstotkov bralcev se je opredelilo, da preberejo le najbolj obvezne knjige (bralci b). V raziskavi se je pokazalo, da so ravno ti bralci napisali največ nesprejemljivih odgovorov ali pa niso odgovorili.

Hipoteza 5: Boljši bralci pesniška sredstva bolje razumejo.

Hipotezo 5 lahko potrdim, v raziskavi se je 27 odstotkov bralcev opredelilo za bralce č, torej preberejo poleg obveznih več kot pet knjig na leto. Zasledila sem tri izjeme. En primer je bralka, ki ji materni jezik ni slovenščina, dva bralca pa za reševanje nista bila posebej motivirana. Ti bralci so pesniška sredstva ustrezno razložili, včasih pa so presenetili z zelo ustvarjalnimi odgovori.

8 ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi sem predstavila mladinska romana *Kot v filmu* in *Princeska z napako* avtorjev Vinka Möderndorferja in Janje Vidmar. Oba sta kvalitetna in večkrat nagrajena. Roman *Kot v filmu* je bil nagrajen z modro ptico, večernico, desetnico in zlato hruško. Roman *Princeska z napako* pa z večernico, zlato hruško in mednarodno nagrado projekta Besede brez meja.

Postavila sem hipotezo, da nagrajeni avtorji v svojih delih uporabljajo zahtevnejši slog in s tem tudi več pesniških sredstev. To hipotezo sem tudi potrdila. Izbrana romana sem najprej prebrala in analizirala njune prvine. Moja najpomembnejša ugotovitev je bila, da je pripovedovalec v romanu *Kot v filmu* prvoosebni, v romanu *Princeska z napako* pa je tretjeosebni. Gašper iz romana *Kot v filmu* je enajstletni najstnik, zato je roman boljše

razumljiv in bližje najstnikom. V romanu *Princeska z napako* pa je uporabljen zahtevnejši jezik, sleng časa, ko je knjiga izšla (2002), nam ni več tako blizu. Uporabljeni so tudi besede in povedi (deloma) v bosanskem jeziku, vulgarne besede in tudi manj pogoste besede, ki jih bolj uporabljajo odrasli kot pa najstniki. Glavna književna oseba Fatima končuje osnovno šolo in je stara štirinajst let.

Zanimalo me je, katera pesniška sredstva uporabljata avtorja, zato sem najprej natančno raziskala, kaj so okrasni pridevek, poosebitev, primera in metafora (raba besed v prenesenem pomenu). Izbrala sem odlomka iz obeh romanov, ki sem ju podrobno analizirala. Najdena pesniška sredstva sem razvrstila v navedene štiri skupine in razložila, kako jih razumem. Že sama sem ugotovila, da ima roman *Princeska z napako* več pesniških sredstev, ki so tudi bolj zahtevna za razumevanje. Svoje delo bi lahko nadgradila z analizo daljših odlomkov ali celo celotnih romanov.

Želela sem izvedeti, kako pesniška sredstva v analiziranih odlomkih razumejo moji sošolci. Zato sem oblikovala vprašalnik. Najprej sem jih vprašala po nekaj statističnih podatkih: spolu, ali berejo za bralno značko, koliko berejo. Po branju odlomkov so odgovorili, kateri odlomek so bolje razumeli in kateri jim je bil bolj všeč. Odločitev so lahko tudi utemeljili. V nadaljevanju sem jih prosila, da razložijo pomene pesniških sredstev, ki sem jih izpisala iz odlomkov. Potrdile so se tri moje hipoteze. Anketirancem je bil bolj všeč roman *Kot v filmu*, ki so ga tudi lažje razumeli. Pokazalo pa se je tudi, da boljši bralci (preberejo poleg obveznih knjig še več kot pet knjig na leto) bolje razumejo besede v prenesenem pomenu.

Eno hipotezo sem potrdila deloma. Ugotovila sem, da se razumevanje besed v prenesenem pomenu med mojimi vrstniki razlikuje. Več kot polovica jih namreč bere zelo malo. To pa je povezano s slabšim besednim zakladom in manjšo hitrostjo branja. Zato v času ene šolske ure niso uspeli razložiti vseh pesniških sredstev.

Branje je zelo pomembno, saj se pesniških prvin zavedamo, jih razumemo in se jih naučimo uporabljati šele potem, ko vidimo, kako so jih uporabili priznani avtorji, kot sta na primer Janja Vidmar ali Vinko Möderndorfer.

Pesniška sredstva so zelo koristna v literaturi, saj si z njimi širimo besedni zaklad. Med branjem zahtevnejše literature tudi »treniramo« naše možgane, saj morajo razvozlati, kaj je želel avtor povedati oz. s čim je kaj primerjal. Če metafore dobro razumemo, ob branju delujejo na naša čustva. Zato se lahko v literarno delo vživimo. Tudi sama se rada vživim v književne osebe in uživam v branju.

9 VIRI IN LITERATURA

1. HONZAK, M.: Dober dan, književnost: zbirka nalog za učence od šestega do devetega razreda osnovne šole. Ljubljana, Mladinska knjiga, 2019.
2. KOS, J.: Literarna teorija. Ljubljana: DZS, 2001.
3. MÖDERNDORFER, V.: Kot v filmu. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.
4. NOVAK, B. A.: Oblike duha: zakladnica pesniških oblik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2017.
5. NOVAK, B. A.: Oblike oblakov. Ljubljana: Rokus, 2000.
6. ŠOLSKI album slovenskih književnikov. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007.
7. VIDMAR, J.: Princeska z napako. Ljubljana: DZS, 2002.
8. Mestna knjižnica Ljubljana: Seznam knjig z znakom za kakovost zlata hruška 2004–2019, <https://www.mklj.si>, pridobljeno 15. 1. 2023.
9. https://sl.wikipedia.org/wiki/Vinko_Möderndorfer, dostop 6. 12. 2022.
10. <https://www.stihoteka.com/avtorji/vinko-moderndorfer>, dostop 6. 12. 2022.
11. https://sl.wikipedia.org/wiki/Janja_Vidmar, dostop 6. 12. 2022.
12. <https://www.zalozba-chiara.si/avtor/117-janja-vidmar>, dostop 6. 12. 2022.
13. [https://sl.wikipedia.org/wiki/Desetnica_\(nagrada\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Desetnica_(nagrada)), dostop 9. 1. 2023.
14. [https://sl.wikipedia.org/wiki/Večernica_\(nagrada\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Večernica_(nagrada)), dostop 9. 1. 2023.
15. [https://sl.wikipedia.org/wiki/Modra_ptica_\(nagrada\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Modra_ptica_(nagrada)), dostop 9. 1. 2023.
16. https://sl.wikipedia.org/wiki/Zlata_hruška, dostop 9. 1. 2023.
17. <https://www.mklj.si/pionirska/zlate-hruske/>, dostop 15. 1. 2023.
18. <https://www.ckv.si/Vecernica/>, dostop 9. 1. 2023.
19. <https://www.mklj.si/pionirska/zlate-hruske/priznanje-zlata-hruska/>, dostop 9. 1. 2023.
20. https://sl.wikipedia.org/wiki/Okrasni_pridevek, dostop 31. 1. 2023.

VIRI SLIK

1. <https://www.emka.si/webapp/wcs/stores/servlet/sl/emkasi/vinko-möderndorfer>, dostop 25. 2. 2023.
2. <https://www.emka.si/webapp/wcs/stores/servlet/sl/emkasi/4349-janja-vidmar>, dostop 25. 2. 2023.
3. <https://plus.cobiss.net/most-read-web>, dostop 27. 1. 2023.

IZJAVA*

Mentor/-ica **Polona Učakar** v skladu z 20. členom Pravilnika o organizaciji mladinske raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje zagotavljam, da je v raziskovalni nalogi z naslovom **Pesniška sredstva v mladinskih romanih in kako jih razumemo**, katere avtorica je **Ajda Bogataj**:

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu,
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,
- da smo seznanjeni z razpisni pogoji projekta Mladi za Celje.

Vransko, 3. 5. 2023

Podpis mentorja

Podpis odgovorne osebe

POJASNILO

V skladu z 20. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje je potrebno podpisano izjavo mentorja (-ice) in odgovorne osebe šole vključiti v izvod za knjižnico, dovoljenje za objavo avtorja (-ice) fotografskega gradiva, katerega ni avtor (-ica) raziskovalne naloge, pa hrani šola v svojem arhivu.